MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VI. Núm. 300-Barcelona, dissabte, 10 novembre 1934

BIBLIOTECA ARÚS

Els nostres lectors saben perfectament que, des de diumenge passat, "Mirador" està convertit en diari. Ho saben i no cal que els diguem res més, sinó tan sols que no per això deixa d'aparèixer "Mirador" en la forma acostumada que tenia la nostra publicació i que la seva conversió en diari no ha fet pas substituïble. Aquest suplement setmanal de "Mirador"—que sortirà els dissabtes—és doncs la continuació del setmanari "Mirador".

Grandeses i servituds del geni teatral

L'actor re-crea l'home a la seva pròpia imatge

El teatre es debat avui dia en una angoixa mortal. No es tracta pas tant de les dificultats econòmiques que l'esclafen: aquestes dificultats són pertot. El teatre sofreix d'un empobriment terrible de la seva pròpia substància. Ni la literatura del qual s'ha hagut d'alimentar gairebé exclusivament durant llargs anys, ni àdhuc els mitjans teatrals dramàtics veritables que li han vingut aquests darrers temps, no poden pas salvar-lo. La crisi és més profunda.

No manquen pas els actors de gran classe. La grandesa de llur art encara no ha sofert cap minva. Però l'únic element creador, veritablement creador de l'art dramàtic, no apareix sinó rarament i la nostra època, de la qual ningú no pot dir que n'hi hagi hagut cap més de més dramàtica, no es reflecteix sinó tristament, feblement en ell. El geni creador humà abandona el teatre. Hom no sap si serà per sempre. Però no es tracta pas de demà: es tracta de nosaltres, del nostre teatre, es tracta d'avui.

La salvació no pot venir més que de l'actor. Es a l'actor i a ningú més que pertany el teatre. Tots els grans dramaturgs foren uns actors nats, tant si han exercit o no llur professió.

Abandonat pel geni, el teatre pot esdevenir el més menyspreable dels oficis, la prostitució més vergonyosa, la més famèlica. Amb tot, sembla que la passió del teatre, la passió de seguir el joc del comediant o d'ésser actor un mateix, sigui una de les més elementals de l'home. Cap dubte que aquesta passió faci reviure sempre el ver, el gran teatre. En cada home viu més o menys conscientment la nostàlgia del canvi. Portem en nosaltres, en germen, totes les passions, tots els destins, totes les vides. «Res del que és humà no ens és estrany.» Si no fos així no podríem compendre els altres homes, ni en la vida, ni en l'art. Però l'herència, l'educació i les nostres experiències individuals no desenrotllen en nosaltres sinó una ínfima part d'aquests milers de gèrmens. Els altres es morfonen i es moren. La vida burgesa és estreta a no poder més i el seu contingut passional d'una execrable pobresa. Ha erigit aquesta misèria en virtut i se n'acomoda tan bé com pot. L'home no experimenta en general més que una vegada l'amor, que una vegada la llibertat, que una vegada l'odi. El dolor de veure morir un ésser estimat no el coneix, en general, sinó una sola vegada. Ell mateix no mor sinó una sola vegada.

Es ben poca cosa per a alimentar en nosaltres les facultats innates d'amor i de joia, d'odi i de dolor. Cada dia fem el millor que podem per a exercir els nostres músculs, per a impedir-los d'encarcarar-se i de morfondre's. Quant als nostres òrgans passionals, els abandonem a llur sort, per bé que tinguin tanta necessitat com els altres d'ésser constantment fortificats per l'ús. Les nostres emocions no són elles també fetes per a funcionar? Però les bandegem brutalment fins que finalment es panseixen sota la màscara indiferent del quotidià. I amb tot, la nostra salut moral i espiritual — i àdhuc la nostra resistència física — depèn d'una explotació lliure i entera d'aquestes facultats. Sentim amb una acuïtat extraordinària fins a quin punt pot alliberar-nos una rialla, alleujar-nos un sospir, apaivagar-nos una explosió violenta de còlera. Adhuc arribem sovint a recercar, amb un ardor inconscient, explosions així.

Certament, la nostra educació hi resisteix amb totes les seves forces. El seu primer precepte no ens imposa d'amagar els nostres sentiments? Es així que neixen els *refoulements* dels quals s'ha parlat massa, aquesta nova malaltia del segle que és la histèria i la comèdia innoble i buida que omple les nostres vides. Ens hem posat d'acord, tots, per a adoptar un cert vocabulari comú que forma part d'una comuna i irrisòria carcassa mundana. Ben poc de sentiments veritables arriben a travessar aquest quadro estret, rígid. Estem proveïts d'una dotzena, d'una vintena de clixés *passe-partout* que ens basten en totes les circumstàncies. La mímica corresponent està a punt. Pietat, dignitat, polidesa, tot és previst, estereotipat. Assistim a cada matrimoni, bateig, enterrament, a una comèdia sinistra, de la qual és exclosa tota emoció veritable: estretes de mà, salutacions, frunciments de celles, somriures, un encavallament fastigós de mentides.

El codi mundà ha pogut corrompre fins l'actor, fins el professional del sentiment. Feu del *refoulement* un criteri de bona conducta durant algunes generacions, i no quedarà aviat res a reprimir, res a alliberar.

Max Reinhardt

Cap home no s'assembla en tots els punts a un altre. Totes les fulles d'un mateix arbre són diferents. I amb tot, presos en l'engranatge de la vida quotidiana, constantment sacsejats i constantment remoguts, els homes acaben per polir-se i arrodonir-se com aquells palets meravellosament llisos de les platges. S'assemblen doncs, tots igualment insignificants. Llur polidesa l'han adquirida al preu de llur personalitat.

L'art del comediant data de la més alta antiguitat. Conscient de la inexorable brevetat de la seva vida, l'home, submergit enmig d'una immensa multitud dels seus semblants, tan lluny d'ell, tan diferents d'ell, no pot resistir a les ganes desesperades de viure, mal que no sigui sinó illusòriament, la vida d'altri, de sofrir la sort d'aquells mateixos que són impenetrables, de ressentir fins aquelles passions que li són més estrangeres. Totes les facultats que són en ell, reneixen gairebé instantàniament i el transporten més enllà de tota la seva ciència, en un món estrany, allucinant. Meravelles de la màgia, èxtasis de l'amor, la vida tota sencera, incomprensible, tot això li és donat, en somni.

Si és veritat que som creats a la imatge de Déu, deu haver-hi en nosaltres alguna cosa d'aquesta necessitat immensa de crear que és pròpiament divina. Re-creem doncs el món i tots els seus elements en l'art. I des del primer dia, creem l'home a la nostra pròpia imatge.

Crec en la immortalitat del teatre. Es el refugi per excellència de tots aquells que han embutxacat furtivament llur infància i que no han volgut abandonar mai, amb ella, els jocs inesgotables i divins de l'evasió.

Hi ha una altra cosa, també, en l'art teatral. El teatre allibera l'home de la vana comèdia convencional: l'autor no amaga pas, descorre el vel. Avui dia, podem travessar tots els oceans, volar sobre totes les mars, salvar totes les distàncies. Mil fils ens relliguen als nostres semblants d'ultramar. Els parlem, els veiem a milers de quilòmetres. I amb tot un abisme immens ens separa del nostre pròxim. Només l'actor pot salvar-lo. Es submergeix en l'abisme insondable de l'ànima humana, escorcolla les fondàries inexplorades del seu jo i remunta misteriosament transformat, carregat de meravelles de les quals es fa l'intèrpret. A la vegada escultor i escultura. Frontera vivent entre la realitat i el somni, és, plenament, realitat i somni.

La puixança autosuggestiva de l'actor no coneix límits. Arriba no solament a operar profundes transformacions espirituals, sinó encara, sense accessoris tècnics, veritables canvis físics. Basta de pensar en aquests humils que hom ha vist tan sovint en èpoques diferents i una mica pertot, reviure la Passió amb un tal fervor i una tal força d'imaginació, que terribles estigmes apareixen sobre llurs mans i llurs peus, i que ploraven realment llàgrimes de sang, per a jutjar del domini inoït obert a l'art teatral. Es aquest món que evocava Shakespeare quan deia de l'actor que pot transformar miraculosament el seu rostre, la seva silueta, el seu posat, tot el seu ésser, plorar a raig un destí llunyà o imaginari i remoure estranyament les multituds angoixades.

MAX REINHARDT

(*Copyright Opera Mundi*)

A la pàg. 2:

Un nom llegendari. La família Rothschild, per Miquel Capdevila

A la pàg. 3:

Vuitanta anys. Apel·les Mestres, per Jaume Passarell

A la pàg. 6:

Cinc articles sobre Kant.—III. Les darreries de Kant, per Francesc Pujols

Barcelona vista pels francesos, per Sebastià Gasch

Els Dijous — Blancs

CONCERT

Les graonades de marbre transporten les dones en vestit llarg i els homes en smoking al pati i a les llotges. Els ròssecs de seda que durant la breu ascensió s'han enfilat fins al turmell, subjectats per l'index i el polze, són deixats anar al primer trepig damunt la catifa del passadís. En arribar als seients, es destapen els carnals estoigs femenins, i les immediacions s'emplenen de sentors batejades amb noms alarbs i polinèsics.

L'escot carrat s'amonjoia amb un rosetó de diamants; l'angular amb una rosa vermella; el rom amb un collar de perles. Fins els rostres més coneguts ofereixen línies noves: estilitzats els arcs de les celles, ombrejades les parpelles, carminats els llavis, amorosit el mentó.

En sonar el tercer timbre, al saló de descans cau una pluja de cigarretes a mig fumar i els clars de les butaques es poblen ràpidament.

L'estrada apar, encara, una clínica, amb la fredor de les siluetes esquelètiques dels faristols niquelats, sense ànima vivent. Rera un instant d'expectació, comencen a eixir els executants:

Catorze violins primers, catorze violins segons, nou violoncels, nou violes, quatre contrabaixos, una celesta, una arpa, un flauti, dues flautes, dos oboès, un corn anglès, tres trombons, una tuba, una timbala.

Els gemecs de l'afinament són per bur compromís. En un obrir i tancar d'ulls, l'organista guanya la banqueta. Tots els músics, dempeus, saluden l'aparició del director. Ni un bleix, ni un respir.

La vareta màgica esquinça el vel del silenci i els primers acords volen amb un gran batec d'ales. Hi ha una remor contínua d'onades i rompiments que infanten ruixims; l'envitricoll es desembulla i la serenor venç la turbonada. Aleshores es basteix una arquitectura imponent amb blocs de somni i columnes de llum, coronades amb capitells i frisos per on desfilen, en positures delicades, les deesses del ritme i de la gràcia. Motllurament de la cornisa; filigranes gairebé imperceptibles; l'airecel.

Empès pels aplaudiments de l'auditori, l'autor nacional dels preludis per a orquestra surt a reverenciar, tot allargant la destra al davanter de l'equip. Es repeteix el ritu, i l'estrada torna a quedar deserta.

* * *

Durant l'intermedi, el mestre compositor intenta passar a la llotja familiar, però li és impossible. Els amics l'abasseguen i, a manera d'un tribunal d'urgència, el sotmeten a un interrogatori atabalador:

—Com us ho feu per acaparar aquest tresor de tècnica?

—En quines condicions us ve la inspiració?

L'home, que és curt de paraules, fa un arronçament d'espatlles i es limita a somriure.

—Weber i Mozart—li diu un erudit—sentien llurs millors inspiracions anant de viatge, mentre rodava el vehicle. Auber, que era un cavaller apassionat, componia tot passejant; s'emportava paper ratllat i, de tant en tant, aturava el cavall per a inscriure notes. Glück, Schubert, Txaikovsky, escrivien cap a la matinada. Wagner tenia necessitat de calma. Debussy no componia gairebé mai fora de casa seva, segut en el mateix cadiral de sempre...

* * *

El martellet elèctric colpeix novament la mitja esfera metàllica i el públic es reintegra als seients per tal de delectar-se amb el formidable Joan Sebastià Bach, pare de vint-i-dos fills i de vint fugues.

S.

MIRADOR INDISCRET

Ingenuïtat

A Madrid, a la tribuna de premsa del Congrés, ha estat detinguda la periodista francesa Simone Téry.

Simone Téry podríem dir que és, dintre el periodisme, un veritable *enfant de la balle*.

El seu pare fou el formidable periodista Gustave Téry, fundador, i director fins a la seva mort, de *L'Œuvre*. La seva mare és Andrée Viollis, repòrter d'indiscutible prestigi.

Simone Téry estigué uns dies a Barcelona, arran dels successos d'octubre darrer, i, segons sembla, alguns dels seus comentaris no han semblat massa ortodoxos.

La seva extraordinària sensibilitat de dona, el seu gust del pintoresc i, sobretot, la seva excessiva ingenuïtat, feren incórrer segurament Simone Téry en algun error...

Una nit, un dels seus acompanyants, Manuel Bosch, fou saludat, a les Rambles, per un amic, amb una repicada de mans a les galtes i l'exclamació de: —Hola, maco!

A Simone Téry, aquella forma de saludar la va divertir molt.

—Es coneixien? — va preguntar.

La «vedette» i l'admiradora

Fa unes setmanes, coincidiren a un dels principals hotels d'aquesta ciutat Raquel Meller, l'artista famosa, i Renée Veller, una actriu francesa de teatre i cinema que no és encara molt coneguda però que és bella i elegant i té talent i joventut per a ésser-ho molt aviat.

Renée Veller admirava Raquel. Anys enrera, havia format part, a París, d'aquells grups de xicotes joveníssimes que anaven gairebé a diari a aplaudir la *vedette* espanyola.

Raquel i Renée es varen conèixer. Algú presentà la petita admiradora a la gran artista, i des d'aleshores, Renée Veller tingué ocasió, a diverses represes, d'expressar a Raquel Meller la seva sincera i desinteressada simpatia.

Quan Renée Veller, doncs, va saber que Raquel Meller es trobava, ací, al mateix hotel que ella, s'afanyà a telefonar-li a la seva cambra. Volia tornar-la a aplaudir allà on fos.

—Raquel Meller — li contestà una veu femenina — ha sortit aquest matí en auto cap a Tarragona, on treballa aquest vespre.

La veu femenina era la de la pròpia Raquel Meller... Per una casualitat, Renée Veller ho va saber a la poca estona.

—Sigui com es vulgui—digué l'actriu francesa—, vull veure-la.

A les tres esperava, al baixador del Passeig de Gràcia, el tren per a dirigir-se a Tarragona. Raquel Meller esperava també el tren.

Renée Veller la saludà.

—Vaig a Tarragona per a sentir, una vegada més, el plaer del vostre art.

—No val la pena! — respongué, fredament i desdenyosa, Raquel, en lloc d'agrair-li l'atenció—. Podríeu estalviar-vos el viatge.

A Renée Veller per poc li caigueren unes llàgrimes.

—A força de voler ésser original i atrabiliària — li observà un amic —, Raquel haurà acabat per ésser una poca-solta.

—*Je vais à Tarragone quand même* — féu Renée Veller —. *Je suis courageuse.*

—Us n'emportareu un segon desengany... — insistí l'amic.

—No hi fa res. Vull anar-hi. Sento la nostàlgia de les coses que he estimat.

De tornada de Tarragona, Renée Veller contà a l'amic barceloní que Raquel Meller havia estat sublim com mai i que el públic l'havia ovacionada com en els seus millors temps.

I en contar això, Renée Veller plorava... Plorava i mentia.

L'actuació de Raquel Meller havia estat, aquella tarda, un fracàs.

En Cambó i la puericultura

L'afició de Cambó per a la puericultura li ve de lluny; ara, que no és estrany que molta gent no ho sàpiga.

Una vegada, fou invitat a donar una conferència sobre aquesta matèria, però pretextà que la seva solteria constituïa un gros obstacle, i declinà l'honor.

—Ja la donaria jo — deia En Duran i Ventosa —, però em trobo en el mateix cas que vós. Sabeu qui fóra el més indicat?

—Home, ja ho sé: En Ventosa.

—Doncs jo més aviat m'inclinaria per En Vallès i Pujals, que és més trafegot.

Exhumació

Si algú dubtés d'aquesta antiga afició camboniana, podria llegir al pròleg que «Don Francisco Cambó y Batlle, Diputado a Cortes», escriví l'any 1908 per a una obreta bilingüe del doctor Vidal Solares, intitulada *Consejos a las madres*. En aquell pròleg hi ha perles tan bones com aquesta:

«Me sembla que la veig a la pobre mare que després de recullir a «La Gota de Leche» lo que ha de ser aliment y vida pera son fillet, s'emporta a casa aquest magnífic fascicle: allí, en les poques hores que'ls seus quefers li deixin lliures, anirà resseguint lletra per lletra aquestes planes, y en el rosari de concells, tan savis com senzills, que d'un cap a l'altre'l formen, apendrà a fer de mare...»

El fascicle conté capítols tan interessants com els dedicats a *Higiene de la Dida, Alletaments mercenaris, Sortida de les dents, Desmamament*, etc.

Val a dir, però, que Cambó, l'any 1908, era perfectament núbil.

Un judici sobre Pich i Pon

A la terrassa del Colon hi ha, fent companyia a Joseph Kessel, la seva muller, Bertrand de Jouvenel i Simone Téry, un grup d'escriptors i periodistes catalans. Parlen una mica de tot, de política indígena, dels radicals-socialistes francesos.

—Són una colla de burgesos — exclama humorísticament Bertrand de Jouvenel.

Arriba a la terrassa del Colon, amb un cotxe magnífic, el senyor Pich i Pon i es dirigeix cap a unes taules plenes de radicals que aquella nit treballen per l'indult dels condemnats de Montjuïc. Però, abans d'arribar-hi, l'atura el nostre company Joan Tomàs, sempre corresponsal de l'Agència Havas.

—Qui és aquest senyor? — pregunta Bertrand de Jouvenel.

—Es el cap dels radicals a Barcelona — li diuen.

—*Il en a bien l'air!* — fa, per tot comentari, Jouvenel.

Una falsa alarma

Entre les senyoretes de la Peña Blanca hi hagué, la setmana passada, un gran desconsol en llegir a la premsa que l'ex-infant don Joan havia fet saber al seu pare que es disposava a contraure matrimoni amb Miss Elena Madlena Londonderry, filla del ministre anglès de l'Aire, encara que hagués de renunciar a tots els drets i prerrogatives. L'endemà, en propagar-se el desmentiment de la notícia, renasqué la calma:

—*El corazón ya me decía que no podíamos perder esta última baraja.*

—*Cómo, baraja! Comodín, hija, comodín!*

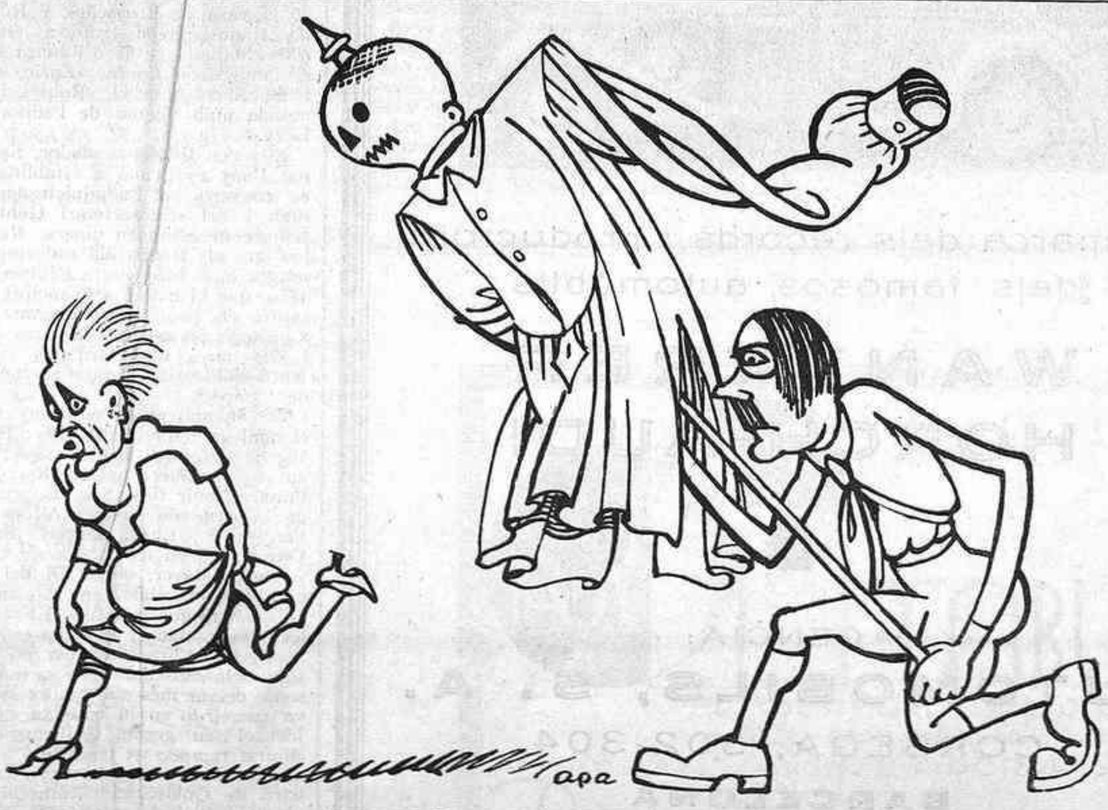

LA QÜESTIÓ DEL SARRE

En 1914 Alemanya féu el sabotatge d'Europa i s'hi agafà els dits. Avui n'intenta l'ensarronament; què s'hi agafarà ara?

(c) Ministerio de Cultura 2006

Intranscendència

Encara no havien tingut temps de refer-se, que les noies monàrquiques foren colpides per una altra notícia: la separació matrimonial de l'ex-príncep d'Astúries, que es casà, fa poc, amb la senyoreta cubana Edelmira Sampedro Ocejo, matrimoni morganàtic que no fou del gust dels monàrquics del morro fort; però de seguida cuitaren a treure-hi importància:

—*Que más tiene; ese, para nosotras, ya no pintaba nada!*

Dificultats

Conversaven dos estudiants, l'un nacionalista, l'altre comunista llibertari, tot prenent un cock-tail a la terrassa del Café de la Rambla:

—I amb la repressió que tenim, estic veient que haurem de travessar la frontera aviat — deia el primer estudiant.

—I a França no s'hi pot pas anar. Acaben de fer una llei contra els estrangers...

—Ni cal pensar en Itàlia.

—Ni en Alemanya.

—Potser a Rússia?

—Home! A Rússia, no. Que no saps que a Rússia fan treballar tothom? — acabà el comunista llibertari.

Els vius

El fet passà en un poble no gaire lluny de Barcelona, que té, o millor dit tenia, un Ajuntament amb majoria de l'Esquerra Republicana.

La nit del dissabte tràgic fou de forts mals de cap per als seus bons regidors. Tot era moure's d'una banda a l'altra per tal que l'ordre gens no s'alterés. Tant és així, que, després d'acordar de no proclamar l'Estat Català i de parlamentar amb les forces vives, van també tenir una reunió secreta amb els elements de la F. A. I. per tal que, si es decidien a intervenir, s'apoderessin del poble amb tot ordre.

—Veureu — deia un regidor tot bon jan. — Convé estar bé amb tothom...

Llums cardíacs

Les dues torxes elèctriques que illuminen la placeta dels Màrtirs de la Independència, tocant la Catedral, sempre havien cremat amb perfecta regularitat, però fa uns quants dies que pampalluguegen d'una manera insistent.

—Es clar, home, d'ençà del dia 6 que tenen palpitacions! — sentencià un metge cèlebre pels seus diagnòstics.

Amor 1934

Un amic de la família d'un detingut anà a oferir-se a l'esposa d'aquest, en justa reciprocitat a certs favors rebuts durant l'exercici del seu càrrec:

—Ja ho sap; en tot el que li puguem ésser útils, disposi; no té més que manar.

—N'estic molt agraïda, però veurà: quan em vaig casar, ja em vaig fer el càrrec que em casava amb un polític, i això d'ara no és més que una incidència de la seva carrera...

L'amic no gosà insistir. Una mica confós, es retirà, i en contar, després, l'anècdota, preguntava:

—Què us sembla? Això és estimació?

—Ja ho crec, i de la que ara s'estila!

En qualitat de què?

A l'enterrament del Pare Miquel d'Esplugues hi havia polítics, literats, gent de ciència. Un metge que ha promès no comprar-se ràdio mentre Toresky sigui viu, s'adona que entre la comitiva hi va el locutor d'E. A. J. 1, i diu.

—No és En Toresky aquell? En qualitat de què hi ve aquest?

El mestre Català, que va sentir la pregunta, respon tot arronçant les espatlles escèpticament:

—Hi deu venir com a intellectual.

Per a tranquil·litat del metge podem dir que, ara per ara, el senyor Toresky només és veí de Sarrià.

UN NOM LLEGENDARI

La família Rothschild

ELS PRIMERS TEMPS D'UNA GRAN EMPRESA

La mort d'Edmond de Rothschild posa d'actualitat aquesta família, probablement la que ha influït més sobre la marxa de l'Europa al segle XIX.

Seria molt llarg de contar l'origen i el desenvolupament de la casa Rothschild, des que l'humil negociant d'antiguitats que era Meyer Amschel Rothschild es converteix en banquer poderós i des que la casa de banca de Francfort es converteix en l'empresa més rica i complicada d'Europa, gràcies al geni dels fills de Meyer Amschel Rothschild, especialment Nathan i James, dos Napoleons de les finances que havien convertit Londres i París en centres de les seves especulacions arriscades i reeixides.

Els Rothschilds o Bauer com foren anomenats primitivament, eren coneguts al carrer dels jueus de Francfort des del segle XVI. Com que les cases no eren numerades, es distingien per un escut a la façana i el dels Rothschild era roig (Rotes Schild), ço que determinà el cognom que havia d'esdevenir tan cèlebre.

Meyer Amschel Rothschild va néixer l'any 1744 i, orfe als dotze anys, es dedicà com el seu pare a canviar monedes. Relacionat amb el príncep de Hanau, fill i hereu del landgrave Frederic de Hesse-Cassel i d'una filla del rei d'Anglaterra Jordi II al qual servia en les seves recerques i operacions numismàtiques, féu una veritable fortuna quan encara no tenia sinó vint-i-cinc anys.

LA PARTICIÓ D'EUROPA

Els cinc fills es partiren l'Europa, com els fills del seu avantpassat Noè es partiren el món.

L'hereu Amschel Meyer, nat l'any 1773, restà al front de la casa central de Francfort, al costat de la seva mare, la qual no va voler mai sortir-ne. Salomó, nat l'any 1774, va anar a establir-se a Viena, on va aconseguir honors i profits, puix, operant d'acord amb Metternich, va rebre el títol de baró que va convertir els Rothschild en una família aristocràtica ben rebuda a tot arreu. Nathaniel, nat en 1777, va anar a operar a Londres, on tingué ample camp per a les seves combinacions genials. Carles Meyer, nat en 1788, va establir-se a Nàpols i els seus fills esdevingueren caps de la casa de Francfort per no tenir fills l'hereu Amschel Meyer. El petit, James, nat en 1792, fundà la casa de París, probablement la de més esplendor de totes les sucursals de l'empresa Rothschild.

Llur pare, la vigília de morir, l'any 1812, féu un testament cedint «a la casa» per 190.000 florins — quantitat molt inferior al seu volum de béns — tot el que posseïa. Aquests 190.000 florins eren destinats a la muller i les filles del testador. La muller devia percebre l'usdefruit de 70.000 florins i les filles la propietat de la resta.

Els cinc fills romanien tots parts iguals en la fortuna familiar, sense ingerència de llurs mare i germanes.

Cap a la fi del testament, disposava que si algun dels fills es rebellava contra «la casa», fos reduït a cobrar la legítima dels 190.000 florins, preu que entre tots havien pagat a llur pare per la casa. Del que li toqués encara havia d'ésser-li descomptat el que havia rebut «de la casa» al moment de la seva desvinculació.

Aquest testament dictat per un moribund és la carta fonamental que ha regit el cúmul d'empreses més variat i més eficient de l'Europa del segle XIX.

ENRIQUIMENT COLOSSAL

Nathaniel i James, units estretament pel veïnatge i per l'embrancament de llurs camps d'operació, feren una fortuna colossal.

Nathaniel, l'any 1798 — en tenia vint-i-un — fundà a Manchester una casa de banca amb 20.000 lliures de capital. Al cap de poc, havia doblat i triplicat la fortuna. L'equipament dels exèrcits tramesos contra Napoleó fou una bona base, però, a més, Nathaniel comprava tot el que se li presentava i ho trametia a la casa mare de Francfort.

James, als dinou anys, era l'agent del seu germà al Continent. Després de residir a la costa, se n'anà a París i demostrà tanta finor d'aventurer i de comerciant que enganyà Napoleó i el seu ministre de Finances, Mollien. Rebia diners del seu germà Nathan i Mollien creia que això reforçava l'economia de l'Imperi i agraïa als Rothschild llur actitud.

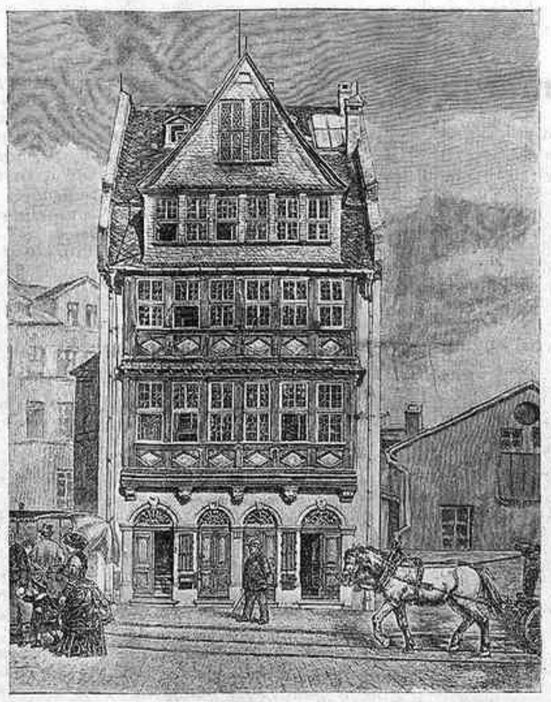

La casa natal dels Rothschild a Francfort del Mein

Els efectes eren oposats al que creia Mollien, puix el bloqueig napoleònic posava Anglaterra en dificultats enormes per a proveir l'exèrcit que a les ordres de Wellington operava a Espanya i per a trametre diners als seus aliats continentals.

James Rothschild va arribar a rebre en un sol mes 100.000 guinees i les féu sortir de França, en combinació amb altres banquers israelites, sense despertar les sospites de Napoleó.

A la mort del seu pare, no va anar a Francfort per no perdre temps. En canvi, fou ben diligent a portar diners a Lluís XVIII, el qual, vençut Napoleó, entrà a París amb 200.000 lliures facilitades pels Rothschild.

LES QUATRE BRANQUES DE LA DINASTIA

Nathan, fundador de la casa de Londres, va morir l'any 1836, després d'haver contribuït decididament a convertir l'empresa Rothschild en la més rica del món.

Va deixar cinc fills, el més gran dels quals, Lionel, nat en 1808 i mort en 1879, en va tenir quatre. L'hereu, que es deia Nathaniel, nat en 1840 i mort en 1915, fou creat lord anglès i va deixar la regència de la casa de Londres al seu fill Lionel Walter, segon lord Rothschild, nat en 1868 i encara vivent.

En morir James, fundador de la casa de París, l'any 1868, deixava tres fills: Meyer Alfons, nat en 1827 i mort en 1905, després d'haver exercit una veritable dictadura en les finances d'Europa; Gustau, nat en 1829 i mort en 1911, i Edmond, nat en 1845 i suara mort.

Del gran Alfons va néixer l'any 1868 Eduard, l'actual director de la casa de París, i de Gustau varen néixer Llúcia, que es casà amb el baró Lleó Lambert, cap de la casa de Brusselles, i Robert que no ha tingut preponderància en l'economia rothschildiana. Fills d'Eduard són Eduard, el dandy de la família, Enric, el dramaturg i mecenas, Maurici, Robert i Jacqueline, casada amb l'hereu de l'editorial Calman-Lévy.

El segon fill del fundador, Salomó Meyer, nat l'any 1774, anà a establir-se a Viena i es convertí en l'administrador de Metternich i del seu secretari Gentz, els quals sempre necessitaven diners. Resultat d'això fou que els Rothschild esdevingueren personatges molt influents a l'Imperi. Així, l'any 1819, que hi hagué a Francfort un alçament contra els jueus, les autoritats s'apressaren a protegir els amics dels amos de la situació i dos anys més tard els cinc germans Rothschild eren elevats al rang de barons de l'Imperi.

De Salomó va néixer l'any 1803 Anselm, el qual va tenir quatre fills: Júlia, nada en 1830; Nathaniel, nat en 1836; Ferran, nat en 1839, i Albert, nat en 1844. El darrer fou l'únic a tenir fills. Són els actuals directors de la casa de Viena: Alfons Meyer, nat l'any 1878; Lluís, nat en 1872, i Eugeni Daniel, nat en 1884.

Carles Meyer, quart fill del fundador de la casa Rothschild, anà a establir-se a Nàpols, on tingué tres fills. El més gran, Carles Meyer, nat en 1820, va esdevenir cap de la casa de Francfort per no tenir fills el seu oncle Amschel. Però va morir l'any 1886 sense deixar més que quatre filles. Per això va succeir-lo en la mateixa casa de Francfort el seu germà Guillem, nat en 1828. Aquest tampoc va tenir sinó una filla, Minna Carolina, nada en 1857 i casada amb el baró de Goldschmidt-Rothschild, qui esdevingué cap de la casa de Francfort. Així la casa central de la família és regida per un que no duu com primer cognom el de Rothschild.

Aquestes branques de la dinastia Rothschild han resultat quatre trajectòries d'una força astuta, metòdica, incansable, que ha teixit per tota Europa una xarxa d'interessos, de clienteles com una aranya amatent i fecunda...

Només cal dir que àdhuc als Estats Pontificis actuaven de banquers respectats en combinació amb els Torlonia, els financers riquíssims que saberen fer-se perdonar la novetat de llur títol de prínceps amb l'esplendor dels seus palaus i villes i la magnificència del seu mecenatge.

ELS ROTHSCHILD D'AVUI

Avui la casa Rothschild no té la riquesa d'altre temps, encara que resta probablement la més forta d'Europa. El nombre dels membres de la família s'ha multiplicat i les despeses de les cases múltiples s'han augmentat en la mateixa proporció.

Com que segueixen vivint amb el règim familiar jueu, el volum financer de la casa no ha minvat, però ha adquirit el pes de l'augment d'obligacions improductives.

Tals obligacions resulten ben quantioses, perquè els Rothschild, ja des de la segona generació de «la casa», no són els jueus llegendaris que trobeu, per exemple, al *ghetto* d'Amsterdam, on un home brut i mal vestit es treu de la butxaca un paquet de diamants que representen una fortuna.

Els Rothschild, acostumats a tractar reis i prínceps, viuen gairebé tots com prínceps fastuosos. Només circumscrivint-nos a la branca francesa de la dinastia, trobem que habiten a tota despesa un palau diferent cada un dels sis o set membres caps de casa de la família; conserven amb tota cura villes com la cèlebre de Ferrières, on el rei de Prússia installà el seu quarter general durant la guerra franco-prussiana de 1870.

A més la major part dels Rothschild s'han mostrat i es mostren grans protectors de les arts i del luxe, així com les seves mullers han conquerit un gran respecte per llur cooperació a les obres de beneficència.

Diversos museus dels països en què els Rothschild habiten posseeixen quadros i altres obres d'art obsequi dels banquers renomenats. Només cal esmentar el Museu de Cluny de París, on hi ha una esplèndida col·lecció d'objectes referents al culte levític que té importància, no solament per l'estudi de la religió mosaica i per la bellesa de l'execució, sinó també per la vàlua intrínseca dels objectes, gairebé tots rars i de matèria preciosa.

EL DEGÀ DE LA FAMÍLIA

Edmond de Rothschild, que ara ha mort en el seu palau de Boulogne-sur-Seine, tenia vuitanta-nou anys, puix havia nascut el 19 d'agost de 1845 i era el fill tercer de James Meyer, el fundador de la casa de París.

Per la seva situació havia vist de prop i coneixia totes les interioritats dels darrers setanta anys de la història d'Europa.

Tenia poca afició als afers, que deixava en mans del seu germà Alfons i, després, del seu nebot Eduard. Es complaïa, principalment, en el tracte de savis i d'artistes.

Membre de l'Acadèmia de Belles Arts des de l'any 1906, fundà en 1927 l'Institut de Biologia físico-química i en nomenà director el Dr. Perrin, membre de l'Acadèmia de Ciències i llorejat amb el Premi Nobel. Encara, va oferir 10 milions per a les recerques físico-químiques, en benefici dels savis joves i pobres.

Més tard va donar 30 milions per a construir un gran edifici per al seu Institut i per ampliar-li les rendes.

També donà 6 milions per a la Maison de France a Londres.

Al Museu del Louvre li oferí una col·lecció d'orfebreria dels segles XIV i XVI.

No cal dir que ajudava els jueus pobres, i afavoria l'obra de llur installació a Palestina.

Estava casat, com molts dels Rothschild, amb una cosina.

Deixa dos fills, molt estil Rothschild, perquè l'un, James, és membre de la Cambra dels Lords d'Anglaterra, i l'altre, Maurice, del Senat francès.

La seva darrera donació anà dirigida al Cercle François Villon per ajudar els artistes que no es guanyen la vida per la crisi del temps actual.

Amb ell ha desaparegut el degà de la poderosa família.

MIQUEL CAPDEVILA

L'APERITIV

Història a l'americana. — Si hi ha una cosa que faci positivament emocionant, enlluernant, trasbalsant i desconcertant la història, és el perill que corre la història de no ésser tal història, i d'ésser en moltes ocasions una pura filfa, una mera mentida o una simple invenció. La grandesa de la història, com de les coses humanes que tenen una certa importància, recau en aquesta tràgica fatalitat de l'insegur, del misteri, de l'anguniós i tèrbol interrogant. Aquesta experiència sobre la història la podem fer a cada moment. S'escau un esdeveniment a quatre passes de nosaltres, i la mitja dotzena de persones que han estat testimonis i actors d'aquest esdeveniment resulta que no es posen d'acord en la forma d'explicar-lo a unes orelles imparcials i que amb la més gran bona fe del món desitgen saber la veritat. Resulta que sobre aquest esdeveniment circulen mitja dotzena d'històries, obra de la mitja dotzena de testimonis. Quina és la veritable? Es molt possible que cap de la mitja dotzena no sigui la veritable, que totes siguin falses, però que en cada una d'elles hi hagi una mica de veritat autèntica i positiva. I aquest és el gran drama de la història. Tota una època ha tingut una idea concreta d'una època pretèrita, perquè aquesta idea es basava damunt d'una sèrie de testimonis i documents que es tenien per incontestables, però un dia surt un savàs, un d'aquests terribles erudits que són capaços de fer a miques tota una civilització, i demostra que aquells testimonis i aquells documents són falsos, i que com a conseqüència la idea històrica que va servir per satisfer la curiositat d'una època determinada és una idea equivocada de cap a peus.

A mesura que va progressant en el món l'estudi de les ciències històriques, es van modificant d'una manera radical una sèrie de conceptes incommovibles sobre determinats fets i determinats personatges. Però aquestes modificacions no tenen cap valor ni cap sentit d'estabilitat, perquè cada època, de la mateixa manera que crea una moda, una moral o una cuina, crea també una història.

Jo penso de vegades si aquests llibres històrics importantíssims que ens han vingut dels antics, no han estat susceptibles del bon humor o del mal d'estómac o de la fantasia d'aquells piadosos monjos que en les negrors medievals es dedicaven a transcriure'ls. La visió que nosaltres tenim dels personatges de Roma o d'Israel pot haver estat adulterada per cinquanta mil causes i sobre la seva autenticitat jo no m'hi jugaria ni cinc cèntims.

Acceptant aquesta terrible paradoxa de la falsetat essencial de la història, els americans han inventat una visió de les grans èpoques pretèrites i de les figures que han adquirit més fama dins del món de les ombres, amb un calculat i esqueixat desvergonyiment. I aquesta manera de produir-se tan poc respectuosa a primer cop d'ull, resulta potser la més profundament humana, i la més plena d'un sentit autènticament filosòfic. Si és impossible refer d'una manera exacta la figura i la vida d'un personatge, el millor de tot es perdre el pudor amb una actitud clara i decidida. Són molts els historiadors que davant d'una època allunyada han perdut el pudor, però han volgut dissimular-ho amb tot un bagatge d'erudició i amb unes proves gairebé sempre parcials. Els directors de films i els grans artistes d'Amèrica, que parlen naturalment a un públic molt més gran que el públic dels historiadors, han arribat a fer magnífiques filigranes amb el que fa referència a l'aplom i a la barra d'interpretar la història.

Fa uns mesos que Greta Garbo ens donava una visió de Cristina de Suècia i ara Dolores del Río ens en dóna una altra de Madame Dubarry. Jo trobava la Cristina de Suècia de Greta Garbo senzillament sublim, i no trobava cap inconvenient a admetre que Cristina de Suècia era exactament igual que com l'havia encarnada Greta Garbo, i si no ho era, em semblava que Cristina de Suècia hauria pogut pagar qualsevol diner per ésser-ho. Acceptant que totes les històries de Cristina de Suècia i tots els retrats de l'època són susceptibles d'infinites equivocacions i de franques ensarronades, no tinc per què indignar-me davant de la Cristina de Suècia de la Greta Garbo, la qual no intenta dissimular de bones a primeres que la reconstrucció del personatge obeeix a la llei de la pura fantasia i del bon humor.

I amb la Dubarry de la Dolores del Río passa el mateix, però encara amb més desvergonyiment i més exageració. Aquesta simpàtica i trapacera Madame Dubarry, té tant poc respecte al segle XVIII, a l'arqueologia i als documents de l'època, que ja només li manca posar-se a ballar un tango, o jugar al rugby o guanyar un concurs de natació. I malgrat això Dolores del Río dóna una sensació viva, fresca i agradable d'una Madame Dubarry imaginada, que potser queda més real, potser està més d'acord amb l'ànima de l'autèntica Madame Dubarry, que totes les pintures trucades i encarcarades del XVII i tots els textos carregats de documents i de testimonis, però carregats també de malícia, de mala intenció i de pures i simples ganes de desorbitar i de deformar la realitat.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

AUTO-UNION

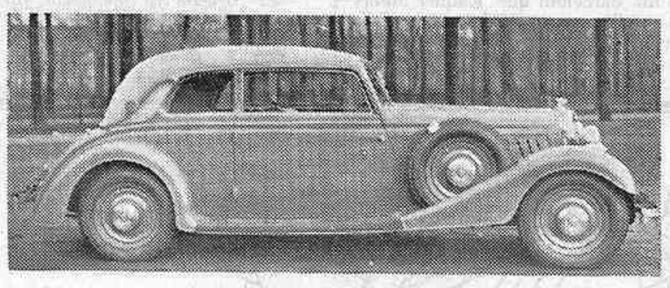

La marca dels rècords i productora dels famosos automòbils

WANDERER
HORCH-AUDI

AGENCIA:
AUTOMOBILS, S. A.
CORSEGA, 302-304
BARCELONA

M. PINTÓ
CAMISER
ESPECIALITAT EN LA MIDA :: CREACIONS EXCLUSIVES
RAMBLA DE LES FLORS, 18
TELEFON 18834

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006

VUITANTA ANYS

Apel·les Mestres

La casa del passatge Permanyer on viu el patriarca dels ilustradors catalans és un niu senyorial farcit amb la policromia de les hortènsies i de les papallones dissecades. En el jardí que la rodeja, i on el seu hoste ha passat tantes i tantes hores fent provatures porfidiöses amb aquelles plantes, per tal d'obtenir-ne una flor d'un color nou i d'un tamany desacostumat, fa l'efecte que heu de descobrir-hi, al capvespre, una reunió clandestina de gnoms, amagats sota d'una fulla, reunió que qui sap si té per objecte posar-se d'acord per anomenar reina del seu clan la néta de l'hoste de la casa... o bé per a convertir-la en una sirena per mitjà d'un pólvors diabòlics.

Amb una mica d'imaginació, no costa gens ni mica de transformar-la en la casa del bosc, barreja de barraca de carboners o de cabana misteriosa, on sol viure una bruixa de llegenda, desdentegada, segrestadora d'infants, als quals deslliuraran més tard els gnoms apellant a l'astúcia...

El nostre Apelles Mestres, de certa manera, ha estat una mena de predecessor de Walt Disney, que ha poblat de llegendes misterioses les pàgines blanques dels llibres, fent reviure, en una colla de generacions infantils, l'afany de somiar amb els ulls oberts.

Apelles Mestres és avui, als seus vuitanta anys, un patriarca. També ha estat, però, un lluitador. I en una època en què la lluita, si no més aspra, potser era més continuada que no pas avui, i que calia més alè per a sostenir-la.

En la seva època sobresortiren tres noms. Tomàs Padró, Josep Lluís Pellicer i el de l'Apelles. Més tard s'hi afegí Manuel Moliné. D'aquest darrer encara és popular avui la seva vèrbola gràfica fàcil i el seu satirisme barceloníssim. Padró era un dibuixant que, en dedicar-se a la caricatura, queia del cantó de Daumier. Lluís Pellicer era un ilustrador trasplantat a la caricatura. Apelles Mestres, si fa no fa, venia a ésser un illustrador com Lluís Pellicer. D'antuvi, però, es revelà com un caricaturista important. Més tard es decantà al terreny de la illustració. En la seva època el setmanari satíric — que avui passa uns moments de decadència aguda — va assolir una esplendor remarcable. Evidentment, els esdeveniments polítics i socials que aleshores travessava el país hi influïren molt. El fet és, però, que donaren ocasió perquè es revelessin com a comentadors aguts de l'actualitat aquells homes; un altre fet és que els comentadors d'avui no poden comparar-se amb ells perquè, en general, els són inferiors.

En Apelles Mestres, són seixanta anys de treball assidu els que parlen per ell. Durant aquests, ha omplert diaris, setmanaris i revistes de tota mena; ha publicat llibres, escrits i dibuixats per ell. — Si no anem errats, ha dibuixat uns quaranta mil dibuixos, ultra treballar en la seva obra literària i teatral. — Afageu, per exemple, la col·lecció de la vella *Campana de Gràcia* o de *L'Esquella* i fullegeu-la, i quedareu esborronats de la quantitat enorme que contenen de dibuixos seus.

Doncs bé: abans, i àdhuc alternant-ho amb aquestes tasques, havia publicat quaderns setmanals d'historietes i havia substituït Tomàs Padró en la feina d'omplir les planes centrals dels setmanaris satírics d'aleshores.

Apelles Mestres, igualment que Tomàs Padró i que Manuel Moliné, va fer anar en doina, amb un humor implacable, tots els polítics de la restauració, des de Cristino Martos fins a Castelar, passant per Sagasta. No en féu pas poques de filigranes estilístiques amb el *tupé* d'aquest darrer, amb els bigotis punxeguts del segon, i amb la cabellera pseudo-romàntica i el ventre prominent del primer.

Anècdota i història alhora; tant més viva, perquè en el fons hi havia sinceritat. Més amunt apuntàvem que els comentadors gràfics d'avui són inferiors. Afegim que, probablement, una de les causes d'aquesta inferioritat és que no són tan sincers com ho eren aquells i que en un sentit estrictament material, els d'ara són més professionals.

Apelles Mestres en el seu jardí

Bé. Apelles Mestres omplí, durant gairebé mig segle, les planes de les nostres publicacions satíriques més importants. Renunciem graciosament a estampar ací els tòpics conseguents parlant dels seus mèrits com a caricaturista polític i com a dibuixant. Els coneix tothom i per altra part els entesos els han apreciat sempre degudament.

El que sí direm és que mentrestant criava i recriava hortènsies, feia viatges a Suïssa, per tal de veure si ensopegava amb una quadrilla de gnoms i trobava una fada i que travessava, amb la crueltat d'un inquisidor, ell, un home liberal, la panxa de les papallones amb agulles i que, tal com fan les bruixes de la llegenda amb els nens de cabells rossos i rinxolats, les segrestava en unes presons de vidre; que abandonava, de mica en mica, l'estudi del comentari polític i que, de tant en tant, entre una peça de teatre de costums mariners, ens sorprenia amb un llibre en el qual es bellugava un nou món, ple d'éssers misteriosos o llegendaris.

Perquè Apelles Mestres, a més a més dels seus milers de dibuixos, ha escrit una pila de llibres, sobretot obres per al teatre i poesies.

Un dels llibres seus que va fer-nos més impressió — una impressió que encara recordem com si l'haguéssim rebuda ara mateix — fou *Liliana*, aquell delicios poema del bosc, en el qual Apelles Mestres vessà les seves dots d'illustrador, arribades aleshores al màximum de la seva maduresa, amb una generositat pròcer.

El de *Liliana* és, per nosaltres, l'Apelles autèntic, el que admirem sense reserves de cap mena.

I amb motiu d'haver complert els seus vuitanta anys d'existència, ens manca temps per a fer-li ofrena de la nostra admiració.

JAUME PASSARELL

BATALLA • SASTRE
ALTA COSTURA — ECONOMIA
MUNTANER, 6, entresol 2.º-Telèfon 33494

CAMISERIA FITO BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

GUTENBERG, S. A.
Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques
Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

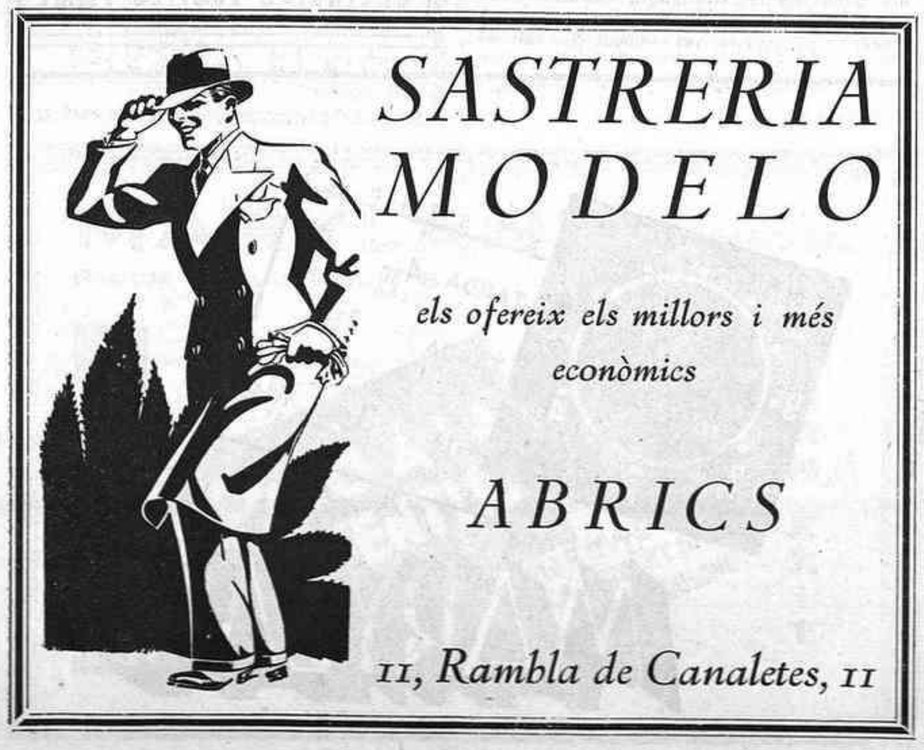

Mirant a fora

El vot decisiu

Ara que es parla de la reforma constitucional francesa, és oportú de recordar allò que s'ha dit tant que la Constitució de 1875 fou votada solament amb un vot de majoria.

En realitat, fou l'esmena Wallon, de la qual havia de sortir la república, que fou aprovada a Versailles per 353 vots contra 352, el dia 29 de gener de 1875, quan els republicans, derrotats en l'esmena Laboulaye, començaven a perdre esperança.

L'esmena Wallon feia així: «El president de la República és elegit per majoria absoluta de sufragis del Senat i de la Cambra dels Diputats, reunits en Assemblea nacional. Es nomenat per set anys; és reelegible.»

De qui fou aquest vot decisiu? S'ha assegurat que era el del general de Chabron, primerament resolt a abstenir-se i que al darrer moment es repensà.

Però d'altres asseguren que no fou del generab Chabron aquest vot decisiu, sinó del notari parisenc Senart, representant de l'Oise.

Aquest notari, conservador, votava amb la dreta. Sempre acudia a l'Assemblea de frac i corbata blanca. Un dia, el duc de Broglie, president del Consell, arribà a l'Assemblea quan plovia a bots i a barrals. En el vestíbul va veure una persona que el saludava amb una profunda inclinació.

—Teniu, mon garçon *— va dir-li —, porteu-me el paraigua al guarda-roba. Com que degota, aneu amb compte amb el parquet.*

I allargà el paraigua xop a Senart, prenent-lo per un uixer. El notari executà l'encàrrec sense dir ni piu, però des d'aquell dia, 29 de gener, votà amb l'esquerra.

Psicologia

La direcció del metro de Londres havia fet posar — com altres companyies de transports en comú de diversos llocs del món — un cartell, en lloc visible dels cotxes, amb el conegut avís: «Compte amb els lladregots».

Però algú ha fet observar que aquest avís és de resultats contraproduents. En efecte, tota persona que el llegeix porta, automàticament, la mà a la butxaca on duu la cartera per tal de comprovar si no l'hi han robada. I els virtuosos en l'art de «fer carteres» trien precisament les immediacions del cartell com a lloc d'aguait per a saber amb seguretat on han de treballar, evitant-se així tempteigs perillosos.

Historietes alemanyes

—Saps la notícia? Stein acaba de suïcidar-se.

—Aquest Stein! Sempre havia tingut l'ambició d'ésser més feliç que els altres!

* * *

Un periodista estranger obté una audiència de Hitler, en el curs de la qual aquest li declara:

—Els jueus són els únics responsables de la decadència intellectual d'Alemanya.

—Així—pregunta el periodista—, és veritat que sou d'ascendència jueva?

El capital de reserva

La Gazeta Polska, *en un article parlant de Poincaré, contenia aquesta definició:*

«Mentre va viure fou per a França aquell capital de reserva *que no es toca mai, però la sola existència del qual dóna força i confiança.»*

UN DRAMA AL PALAU DE BUCKINGHAM

—He volgut rentar-lo, sergent...

(*Life*, Nova York)

—Un parell de sabates velles voleu? Però si les que porteu són quasi noves!

—Precisament per això: em perjudiquen el negoci.

(*Ric et Rac*, París)

EXTREM ORIENT

Conflicte a Siam

No és únicament la vella Europa que es troba avui presa d'aquelles convulsions que, segons el doctor Toulouse, provoquen un estat de morbositat en tots els éssers humans, sinó també l'encara més vella Asia, que dóna senyals manifestos de neguit. No parlem del Japó, que de la seva civilització a l'occidental ha desenrotllat més especialment el pitjor aspecte, és a dir el bellicisme; ni tampoc de la immensa, incomprensible i infeliç Xina, sempre a la recerca d'un assentament social que faci minvar la tremenda misèria en què viu aquell enorme poble.

Els sobirans de Siam

Aquesta vegada és d'un altre cantó del gran continent, i en el qual no mancarien la majoria de factors per a donar als homes aquella felicitat relativa de què poden fruir els homes, que ens volem ocupar.

Ens referim a Siam, on ha sorgit un conflicte prou anormal, perquè tot i essent entre el sobirà i el govern, no és aquest darrer, sinó el primer, que amenaça de fer les maletes i abandonar el lloc.

* * *

Siam, que també és anomenat Muang Thai — que vol dir «poble d'homes lliures» —, ara està esperant amb ànsia saber si el rei Prajadhipok abdicarà o no.

Aquest sobirà, del qual es parla molt bé, ha retornat d'un viatge a Europa — on, havent-se trobat a Berlín el 30 de juny, no deu haver format una opinió gaire favorable sobre certs mètodes d'alliberar-se dels adversaris — i s'ha trobat en franc conflicte amb el seu govern.

Per tal de compendre aquesta tivantor entre el segon fill del difunt rei Chulalongkorn i el Consell de la Nació, cal retrocedir a esdeveniments d'algun temps enrera.

Siam, malgrat el significat del seu nom, vivia feia temps sota el règim de la monarquia absoluta, quan en juny de 1932 un cop d'Estat fomentat pels extremistes d'esquerra produí una transformació radical de la situació: el Consell, compost de quinze membres designats per l'Assemblea o Parlament, i els ministres foren declarats responsables davant aquesta i no davant la Corona. Aquest nou règim esdevingué legal en 10 de desembre de 1932 per l'adopció d'una Constitució segons la qual l'Assemblea era elegida en part pel poble i en part nomenada pel govern.

En abril de 1933, el rei Prajadhipok, que en octubre de 1925 havia succeït el seu germà Rama VI i es trobava, per tant, en el vuitè any del seu regnat, donà prova d'una certa autoritat i suspengué la Constitució, dissolgué l'Assemblea i nomenà un Consell executiu de vint membres; després aprofità aquesta ocasió per a exiliar un cap socialista, Luang Pradit. Reacció efímera, ja que l'agost del mateix any, un nou cop d'Estat restablia la Constitució i Luang Pradit, retornat de França, entrava a formar part del govern. Dos mesos més tard, Pradit, contra les tradicions locals, reeixia a reprimir amb les armes un moviment revolucionari de caràcter monàrquic.

Avui ja no és Luang Pradit qui ocupa el poder, sinó el cap de l'exèrcit, Phya Bahol; però les prerrogatives del sobirà, ja minvades en el curs dels darrers anys, continuen escantonant-se.

Un dels drets seculars del rei subsistia encara: el dret de vida i mort sobre els seus súbdits; però, aprofitant el recent viatge del rei a Europa, a Bangkok s'ha intentat llevar-li aquesta prerrogativa, gairebé l'última que li quedava.

Es que potser es temia la seva crueltat? No, perquè indultava tots els condemnats a mort, demostrant-se així adversari de fet de la pena capital.

* * *

Però resumim les causes que han portat a l'actual conflicte.

El codi penal siamès preveu que quan un acusat és condemnat a mort o a reclusió perpètua, cal l'assentiment del rei per a l'execució de la sentència. Mentre Prajadhipok reposava, amb la dona i la filla, en una propietat seva, el primer ministre presentà a l'Assemblea una proposició per tal de modificar el codi de manera que la prerrogativa de gràcia fos traspassada del monarca al govern.

A l'Assemblea, els diputats de nomenament governatiu votaren, naturalment, en favor de la proposició, mentre que els d'elecció popular — que són en nombre inferior — votaren en contra. La proposició, doncs, fou aprovada per l'Assemblea, però únicament amb els vots dels amics del govern. Però quan la llei fou presentada al sobirà, aquest es negà a signar-la i amenaçà amb l'abdicació.

Això ha produït una forta efervescència en el país. Si el rei persistís en el seu propòsit, qui el reemplaçaria? El seu germà Paribatra, que té dotze anys més que ell, o un nebot seu? La dinastia no correria més aviat perill?

El poble siamès sembla molt afecte a aquesta dinastia, que descendeix del general Chakri i regna des de 1782, i la qual ha jugat certament un paper cabdal en el desenrotllament de Siam, país tan poc preparat, a mitjan segle XIX, a evolucionar vers una concepció occidental de govern.

Però, en aquest moment, què pensa efectivament el poble? Es decanta pel rei o pel primer ministre? En la seva resistència a les decisions de l'Assemblea, el rei s'ha posat en un terreny democràtic, i això no és, donats els temps que corren, el caire menys paradoxal de la crisi siamesa.

Prajadhipok fa observar que els elegits del poble s'han mostrat hostils a la revisió del codi penal, i per tant la reforma no es pot posar en vigor sense que el poble sigui consultat.

Tindrem ara un tercer cop d'Estat?

No es pot jutjar a l'europea una situació política asiàtica. Però sembla, de totes maneres, que els ministres i els diputats es troben amoïnadíssims per l'actitud presa pel rei, i el mateix Phya Bakol prova de moderar la seva actuació i prega al rei que retorni a la capital, on el 8 de novembre s'havia de celebrar, amb grans festes, el quarantaunè aniversari del sobirà.

El rei té un gran prestigi popular, que el primer ministre i altres polítics provarien endebades de disminuir, i per això es pot preveure, sempre amb les degudes reserves, que serà el govern el que li tocarà de cedir. Una abdicació podria àdhuc portar a una revolució, les conseqüències de la qual serien greus.

Recordem que l'Orient té els seus misteris i dóna sovint sorpreses imprevistes. Certament un rei que vol ésser democràtic i un govern que el vol reduir a una mena de fantotxe no és cosa que ocorri cada dia.

TIGGIS

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CINEMA

UN FILM DE BORZAGE

«I ara, què?»

No sabem fins a quin punt Hans Fallada, autor de la novella, i Frank Borzage, autor del film, que porten una i altre el títol que encapçala aquestes línies, comprenen l'abast de la qüestió posada per aquest interrogant. En el film, marit i muller agafats de les mans s'interroguen amb un cert esverament, tot fitant el fill que els acaba de néixer. Ell, sota el pes del desesper, fatigat de cercar endebades treball en un món on la legió dels sense-feina augmenta cada dia, més abatut en sentir la gran responsabilitat contreta envers aquell nou ésser, interroga la seva muller: «I ara què?»

Frank Borzage

«Viure», respon ella, i això està molt ben contestat, perquè la vida no pot ésser l'objecte de cap qüestió, per tal com hi som implicats d'una manera total. Una qüestió és quelcom que es posa enfront nostre i per tant amb una certa independència respecte a la nostra llibertat. La vida, en canvi, no pot ésser mai l'objecte d'un «I ara, què?», perquè qui interroga i qui pretén respondre són ací consubstancials amb el fet vital mateix que hom pretén posar en qüestió. No és una qüestió, és un misteri que experimentem a desgrat nostre, i quan ens sembla el contrari és degut a una ilusió psicològica fàcil de desmuntar

Es una llàstima que la força moral d'aquesta conclusió, que dóna naturalment un to de gran serietat al film, quedi un xic desvirtuada per culpa del *final feliç* que hom ha volgut donar a la cinta, apèndix aquest que l'espectador farà bé de suprimir mentalment si vol restituir al film la seva significació més profunda. I que consti que, com sempre, quan parlem del film no parlem d'altra cosa i cerquem dins ell tots els elements de crítica. Per això, i no cal ja advertir-ho, fem cas omís de la qüestió de la fidelitat o infidelitat envers l'original de Fallada, creient que la pellícula és una cosa que es basta a ella mateixa; no necessita per res — sigui quin sigui el seu origen ocasional —, referències extrínseques de cap mena.

La situació creada per l'augment considerable dels sense-feina que es reflecteix ací en l'existència d'un individu, gens característic, però per això mateix més típic, no és abordada amb preocupacions doctrinals, sinó que és simplement i purament presentada amb tot el seu patetisme. El protagonista, un entre tants, lluita per viure en un medi on la mà d'obra coneix una desvalorització cada dia més accentuada i s'aferra desesperadament a qualsevol solució. I com que la dignitat augmenta la incomoditat de les solucions i el nostre home té dignitat — no una dignitat de ficció literària, sinó una petita dignitat d'home que s'estima —, d'ací tot el dramatisme d'aquesta cinta amarada d'humanitat.

El film comença en una petita ciutat de província per portar-nos després a Berlín. Pel film desfilen una pila de tipus tots ells compostos amb gran minuciositat i precisió psicològica. El burgès del començament, que en saltar del llit, amb la mateixa camisa de dormir, ja es presenta al despatx a fer la guitza als seus empleats. La mare del protagonista, una dona divertida que amb la cooperació d'un amic que la policia no deixa mai de vista, organitza a casa, dedicades a les persones que s'avorreixen, unes festes bon tros equívoques. Els companys de feina dels protagonistes, amb totes les petites grandeses i misèries de la companyonia. I sobretot, l'esposa, la psicologia de la dona gràvida, capritxosa, desconcertant a estones, femenina sempre.

Borzage ha sotmès l'enorme material que tenia a la mà a un procés de simplificació, anant com si diguéssim a les cèl·lules del tema, i d'aquesta labor de compressió, el film no se'n ressent gens malament. Ha tingut a més dos intèrprets excepcionals. Ella és Margaret Sullavan, la inoblidable heroïna de *Sembla que fou ahir*. Ell, Douglas Montgomery, un jove actor que ha viscut molt bé el seu rol que sembla ésser la inestabilitat mateixa, que sembla ésser, però que no ho és.

Si a propòsit de *Furs humans* al·ludíem a la ingravidesa del seu món fotogènic, ací en canvi, com en el film anterior *Demà passat*, tot dóna l'accent de les coses feixugues de realitat immediata.

I ara, què? és un film, que sense aconseguir una qualitat excepcional és un bon film del director Frank Borzage, i res més.

JOSEP PALAU

PANORAMA

En els programes

Ahir, divendres, inaugurà Maryland les seves projeccions amb el film *Pas a la joventut*, una obra que ha aconseguit arreu un èxit excepcional que suposem que es reproduirà també ací. Ens ocuparem del film, que a hores d'ara encara no hem pogut veure, en el número vinent.

Cal remarcar per damunt de tot les excel·lències del muntatge de què beneficia el film *La Batalla*. A això es deu l'èxit del film, una obra particularment reeixida del cinema francès, sense que amb aquesta afirmació vulguem per res discutir els altres valors d'un film fet evidentment amb una concepció molt sana del cinema. A remarcar, per exemple, el partit que treu Farkas de les converses entre persones no visibles, partit dramàtic de primer ordre. Bona fotografia, presentació d'envergadura.

Annabella i Charles Boyer en «La Batalla»

Mervyn Le Roy, amb Paul Muni, ha temptat l'aventura d'un film del tipus de *Cimarron, Cavalcada* i *Els Conquistadors*, un film que abasta diverses generacions. No ha estat massa afortunat. L'acció queda molt diluïda i es ressent massa de les repeticions. Moltes vegades teniu la impressió de reveure, no tan bé, coses que ja heu vist.

A Actualidades s'ha passat el documental *Els darrers vint anys*, del qual ens ocuparem en un número anterior.

Projectes, projectes

Es diu que Cecil B. de Mille no ha pogut executar tots els projectes que tenia pensats per al seu film *Cleopatra*. Han restat a l'estat de tals:

Una escena representant l'entrada triomfal de Cleopatra a Roma, amb quatre negres duent un lleó lligat amb una cadena. De Mille ja tenia el lleó, però no va poder trobar els negres.

Una escena de bacanal en què tot de bocs s'havien de barrejar amb les ballarines.

Una dansa de la neboda del director, Agnes De Mille, dalt de l'esquena d'un toro. En saber que li tocaria aquest paper, la dolça Agnes fugí a Nova York.

MODES DEL CINEMA

Les biografies novel·lades

Sembla que, en el cinema, els editors i els directors estiguin sempre a l'aguait del que fan els productors rivals, per tal d'imitar-los immediatament, així que tenen un èxit.

No sé si això és degut a poca imaginació, o a enveja, però el fet és positiu, i així que algú ensopega un film de *gangsters*, vénen vinc-i-cinc films més a base de Dillingers i Capones a deixar-nos embafats de pistoles-metralladores i de *rackeets*. Quan algú s'enamorà del tema del periodisme, ens explicaren per tots costats les grandeses i misèries de la premsa americana, i els films d'espionatge han conegut un moment de plenitud després que Sternberg disfressà Marlene de camperola russa i la féu anar a fer perdre el cap a coronels cossacs en *Fatalitat*.

De vegades, els productors queden sorpresos per l'èxit, i la reacció tarda una mica. Les conseqüències de l'acollida triomfal que hom féu à *Les meves cançons volen*, el bon film de Willy Forst sobre Schubert i la seva *Simfonia inacabada*, seran el fer que ressuscitin damunt allò que algú anomena «el llenç argentat», les figures immortals de Mozart, de Chopin i la de l'inevitable Strauss, el preferit del cinema sonor.

Si els èxits més grans de l'any passat foren *La vida privada d'Enric VIII*, d'Alexander Korda, i el film alemany sobre Schubert al qual he al·ludit més amunt, no ha tingut res d'estrany que hom s'hagi llençat al terreny perillós i temptador de la biografia novel·lada, i que ara hom ens ressusciti reis i reines i personatges il·lustres o simplement històrics, amb una manca d'escrúpols veritablement admirable.

El cinema americà deixava abans el ple domini de la història a Cecil B. de Mille, pels mèrits que va demostrar en el ram de la interpretació bíblica en *Els deu manaments*.

Cal dir que De Mille, que havia passat uns anys calmat, potser aclaparat per l'èxit indiscutible de Fred Niblo amb el *Ben-Hur*, es va venjar amb prou crueltat quan va llençar *El Senyal de la Creu*. I que ara, decidit a continuar els èxits que l'agradable plàstica de Claudette Colbert assolia en el paper de Popea, l'ha convertida en Cleopatra en un film que ha costat no sé quants milions de dòlars i que és, segons referències unànimes, una barreja de revista d'espectacle, de ball de disfresses i de vodevil arqueològic.

A part aquestes agressions a la història antiga, tothom s'ha adonat com a *Caterina de Rússia* succeïa una *Cristina de Suècia* i més tard una nova versió de la vida de la Gran Caterina, i aquests tres films ens han permès de comparar l'actuació de tres actrius famoses com Elisabeth Bergner, Greta Garbo i Marlene Dietrich, i la direcció de Paul Czinner, Ruben Mamoulian i Joseph Von Sternberg. La *Vida privada d'Enric VIII* serà completada, segons hom diu, per la seva vida pública, i a una versió recent de les galants aventures de Casanova seguirà una interpretació d'*Els afers de Benvenuto Cellini*, a càrrec de Fredric March i Constance Bennett. Després de sobirans i aventurers, els polítics i financers deuran seguir: *La Casa de Rothschild*, interpretada pel veterà Georges Arliss, que ja havia creat, desapercebudes per a nosaltres, les figures de Disraeli i Voltaire, s'anuncia precedida d'un èxit, amb escàndol i tot, arreu del món. La història de França, de Dumas ençà, ha donat camp lliure a la fantasia: aquesta curiosíssima *Madame Dubarry* que ha dirigit Dieterle i ha interpretat Dolores del Río, és un dels exemples més gosats de biografia absolutament novel·lada.

Ara bé: si és un fet que la gran massa del públic no coneix la història, és un bé o un mal que el cinema ens doni unes lliçons no massa fidels de les vides remarcables, per qualsevol motiu — generalment no és pas per llur exemplaritat —, del passat? Els amants de la fidelitat històrica, als quals haurà complagut bastant l'Enric VIII que Laughton caracteritzava d'una manera tan realista, no estaran pas tan satisfets segurament si Chevalier interpreta el Francesc I de França, i Douglas junior l'emperador Carles V, com ha estat dit en anunciar la realització de la *Vida pública* del reial Barba-blava anglès. I no cal dir com s'indignaran, dels egiptòlegs als devots de l'arqueologia romana, aquells que es trobin amb una Cleopatra de fantasia i un Marc Antoni segons els gustos de Hollywood.

Darrerament, em penso que era Jeroni Moragues que parlava d'això en un article i venia a concloure que, a despit dels anacronismes i dels falsejaments de la història, era excessiu indignar-se amb els films pseudo-històrics. Comparteixo el seu punt de vista, i com Angel Ferran, crec que és preferible que un carboner de Sans sàpiga que la comtessa Dubarry era la favorita de Lluís XV, encara que es pensi que era bruna, que no pas que cregui que és el nom d'un fabricant de mitges. I si de vegades aquesta vulgarització del cinema contribueix a apropar a la massa anònima del públic figures d'un interès humà autèntic, o artistes veritables, i fa estimar d'uns quants milions de persones la *Rosa de Bardissa* o la *Inacabada*, de Schubert, hom pot perdonar que l'anècdota que presenta el cinema no hagi sortit, polsosa i intacta, de l'arxiu hipotètic de la història oficial.

RAFAEL TASIS I MARCA

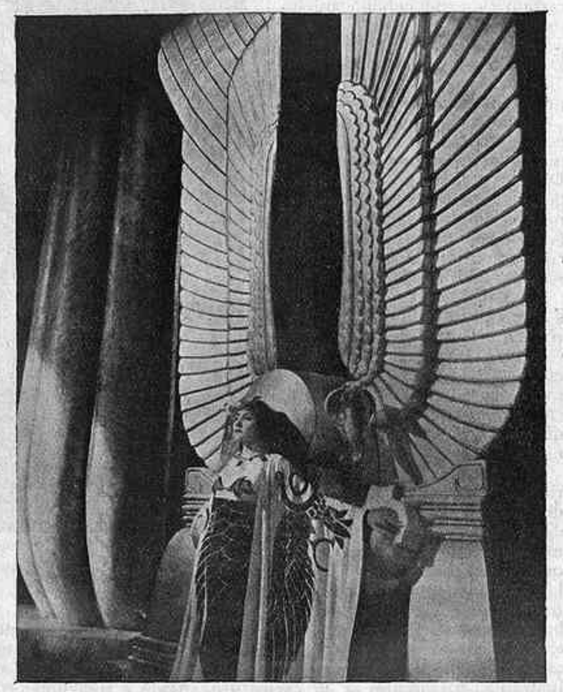

Claudette Colbert en «Cleopatra»

FEMINA
Gran èxit de
FOX PRESENTA A SHIRLEY TEMPLE EN GRACIA Y SIMPATIA
CLAIRE CON JAMES TREVOR DUNN
Presentació de SHIRLEY TEMPLE
La sensació de l'any
A MÉS:
TORBELLINO DE SOCIEDAD
Una producció Jesse L. Lasky amb FRANCESC DEE, GENE RAYMOND

VEGEU AL
ACTUALIDADES RAMBLA de CATALUÑA 37 · Tel: 11701
Un documental inoblidable
LOS ULTIMOS 20 AÑOS
UN DOCUMENTAL FORMADO POR PAGINAS CINEMATOGRAFICAS RECOGIDAS DE LOS ARCHIVOS DE TODOS LOS PAISES EUROPEOS
1914 FOX 1934
TOTALMENTE INEDITO
La guerra i la pau reflectides per la càmara
Josep Palau n'ha dit a MIRADOR (18-10-34)
"Es un film que des d'ara recomanem als nostres lectors"
A MÉS:
Noticiaris Fox
i
Música visible
Una novetat en cinema sonor

LA VEU DIVINA MERAVELLOSA ENCANTADORA
de la nova troballa de la cinematografia, podreu sentir-la en la més preciosa comèdia que hàgiu vist, en
EL FAVORITO DE LA EMPERATRIZ
per MARCEL WITTRSH
DEMA ESTRENA
METROPOL
Una exclusiva BALART i SIMÓ

PUBLI-CINEMA
Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79681
Secció contínua de 5 tarda a 1 matinada
SEIENT, UNA PESSETA
CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. (exclusiu)
FRANCFORT Documental
La ciutat d'ahir d'avui
POPEYE EL MARINER
Divertit dibuix Paramount
NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL
Segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL
VALS VIENÉS (Marionetas)
Una novetat de la pantalla

TIVOLI
AVUI
LA BATALLA
LA BATALLA
LA BATALLA
LA BATALLA
Annabella - Charles Boyer - Inkijinoff
Lluita de passions
Lluita de races
Lluita d'avenços cinematogràfics
Exclusiva Ibèrica Films

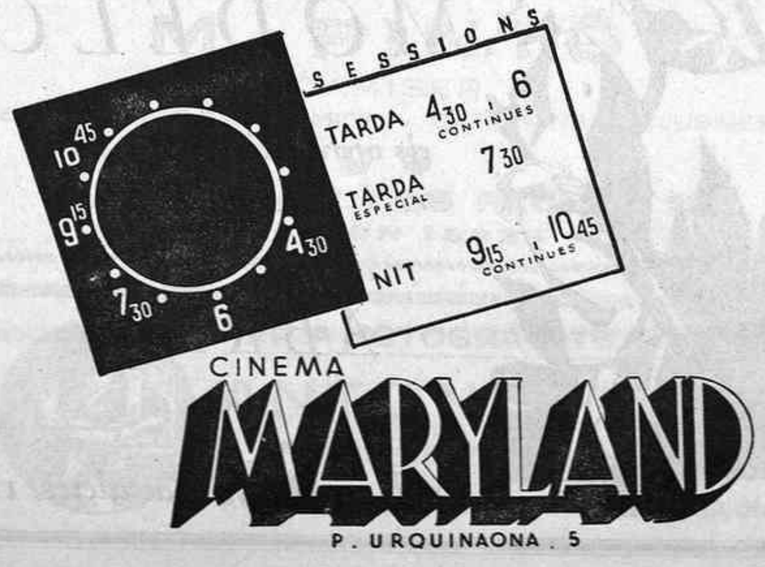

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL TEATRE

LES ESTRENES

Avelí Artís: *"Les Ales del Temps"* (Poliorama)
Jacques Deval: *Camarada (Tovaritx)* (Barcelona)

Amb tota la pompa i tota la cerimònia que és del cas ha estat inaugurada aquesta setmana la temporada oficial de teatre català, al Poliorama. La companyia de Mercè Nicolau hi encetava les seves tasques dimecres passat amb l'estrena de la comèdia d'Avelí Artís *Les Ales del Temps*.

Home més aviat madur que tendre, amb molts anys d'heure-se-les amb les quartilles primer i amb els actors, actrius, consuetes i maquinistes després, endurit per l'experiència i força allunyat el seu esperit de qualsevol mena de velleitats subversives, no esperàvem pas d'Avelí Artís, en aquesta seva nova producció, cap sorpresa que ens deixés barrativats, cap truculència que ens excedís ni cap ardidesa que ens esgarrifés. N'esperàvem, això sí, i amb moltes ganes, alguna cosa d'aquelles que hom acostuma a considerar normals en aquells països on l'art escènic segueix una vida menys desorientada que la nostra; n'esperàvem una d'aquelles comèdies de costums que tan bé l'han qualificat, amb una intriga lleugera i sense complicacions, amb una bona col·lecció de tipus agudament estergits de la realitat i un lligat d'acció entrenador i llisquent que ens portés al seu desenllaç sense esforç i sense fatiga.

I en veritat, si pel que fa a molts d'aquests extrems Avelí Artís no ens ha defraudat gens ni mica, quant a alguns d'altres ens ha donat molt més del que n'esperàvem. A tot el que feia les seves bones qualitats de comediògraf hàbil i experimentat, amb *Les Ales del Temps* se n'hi han afegit de noves que, sense llevar-ne cap de les antigues, els donen un punt de densitat que no tenien. La psicologia dels personatges està treballada amb molta més ambició de profunditat que abans i el nus, el pinyol del conflicte, és d'una intensitat que el nostre record no atribueix pas a la més gran part de les obres d'Artís.

Artís s'ha embrancat per camins força perdedors que, no gens menys, segueix amb passa ben segura. L'estranya manera d'ésser d'aquella irregular família dels Agustí de Vilabona, motiu de xerrameca i de comentari per tothom, ens és evocada, sense ocioses insistències i gairebé tot just per la sola presentació dels seus personatges, amb una notable força de suggestió. Tota la vida del poble, amb el seu ateneu que s'esmicola per falta de socis, amb els seus veïns i veïnes a l'aguait de la novetat que els esmola la llengua, amb el seu avorriment i la seva mesquinesa, es va dibuixant al davant nostre a través del que diuen i el que fan aquests vilabonins i vilabonines que ens fa conèixer Avelí Artís.

L'acció es descabdella en una marxa precisa i intrigant, amb escenes adés patètiques, adés còmiques — indubtablement, més reeixides aquestes que aquelles — amb un interrogant inquietador suspès fins a l'acabament de l'obra, on, en una escena d'una fidelitat d'observació gairebé cruel, l'autor se'ns presenta en una actitud desencisadament realista que no ha estat pas la menor sorpresa que ens ha donat amb *Les Ales del Temps*.

El diàleg, però, sovint sovint és feixuc de frases pseudo-literàries i afecta un cultisme no gaire adient. El llenguatge no és tan correcte com seria desitjable i no denuncia pas una gran freqüentació de lectures clàssiques.

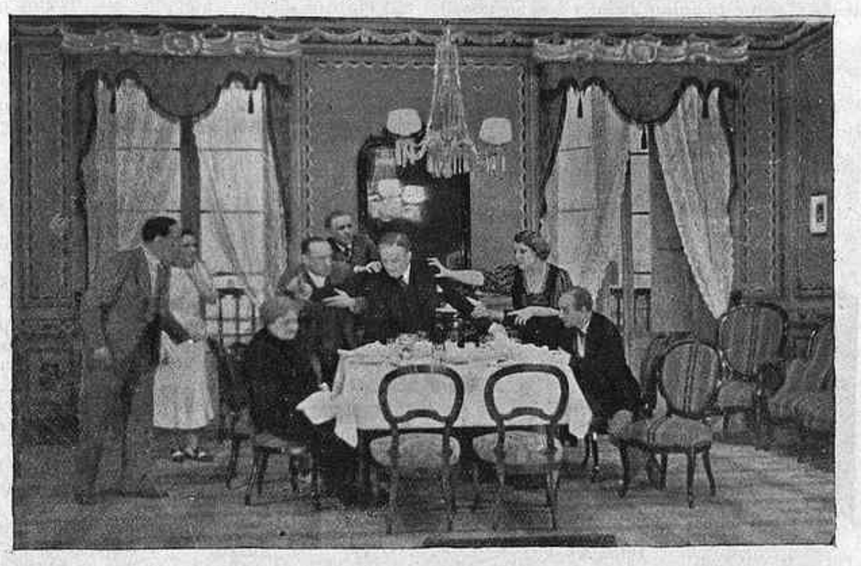

Una escena de «Les Ales del Temps»

Els personatges són vius i de bon relleu; el millor, però, per a nosaltres, és el del pintor Santsalvador, bohemi, independent i arrauxat, amb un cor com una casa, i el pitjor, el de Lluïsa que, quan se'ns revela, és d'una cursileria que fa posar els pèls de punta i que no creiem que sigui gens necessària per al dibuix i l'accentuació de l'acció i les seves reaccions. Lluïsa podia ésser sentimental i ingènua sense caure en aquesta ximpleria en què es mostra xipollejant.

Companyia ben coordinada i excellentment dirigida, en l'actuació de la qual és ben patent la influència d'una mà segura i plena d'experiència, com la de Pous i Pagès, assoleix un conjunt plenament satisfactori. La presentació, de Carles M. Baró, adequada i correcta.

* * *

La companyia de teatre castellà Díaz-Collado que fins dilluns passat actuà al Teatre Barcelona, va presentar al nostre públic l'obra del parisenc Jacques Deval *Camarada* (*Tovaritx*) traduïda per Honorio Maura i Francisco Presas Suàrez.

Tovaritx, quan fou estrenat a París, l'any passat, va tenir un èxit formidable. Això és de pensar que va fer obrir l'ull al senyor Francisco Presas Suárez (que no és altre que el nostre Francesc Presas, ben conegut a Barcelona per les seves activitats teatrals), per tal de gestionar l'adquisició dels drets de traducció de l'obra i cercar-se un bon col·laborador per a traduir-la en la persona del senyor Honorio Maura.

L'èxit que acompanyà *Camarada* en francès, l'ha acompanyat també en castellà. Si en d'altres obres l'hem de trobar malaguanyat, en aquesta ens ha agradat moltíssim. El resclosiment i l'estretor d'horitzons de la més gran part de la producció teatral peninsular actual, amb unes quantes obres com aquesta que fossin incorporades al repertoris de les companyies que es passegen per Espanya, no en sortirien gaire ben parats. El públic potser s'acostumaria d'una vegada a trobar gust a les coses bones i acabaria repellint tantes bacinades subcosmopolites i pseudo-refinades que s'empassa com bresques, perquè, ara per ara, poca cosa de més coneix.

Es ja tard per a fer una crítica més o menys detallada d'aquesta fina i culta i intelligent producció de Jacques Deval, però no és tard per fer-ne tot l'elogi. Quatre actes teixits amb una traça estupenda, enginy i sensibilitat; la facècia i la broma, correctíssima i entonada, saben deixar lloc a la serietat i a l'emoció més greu, segons les necessitats de la peripècia, sense perdre en cap moment aquella dignitat i aquella mesura que — ai las! — es veu que no es pot improvisar pas amb quatre dies ni amb deu anys, sinó amb segles de cultura i de tradició ben encarrilada per recolzar-se.

JOAN CORTES

GENT DE CIRC

El «Ros del carrer de Parlament»

A dalt de tot d'una casa rònega del carrer de la Botella, sota la teulada, viu una velleta de vuitanta anys que ja no dóna avui altre passeig que pujar i baixar de tant en tant el reguitzell inacabable de graons que uneixen el seu humilíssim estatge amb la porteria, que ella regenta des de començos de segle.

Aquesta bona velleta féu, però, el mes de setembre darrer, un extraordinari. Anà a l'Olympia.

Hi havia circ.

La velleta ocupava un seient de primer rengle. Tenia l'aire d'estar satisfeta. L'acompanyaven dos homes — dos obrers — que passarien ja de la quarantena. Segurament, dos fills seus.

Quan entraren a la pista els trapezistes Flying Dolls, els ulls de la velleta brillaren d'alegria. Als pocs minuts va aparèixer el còmic de la *troupe*, amb els pantalons arrapats, les cames arquejades, americana baldera, un barret d'estanya-paelles, un paraigua sense barnilles i uns absurds guants blancs...

La velleta esclafí a riure com una criatura, i ja no va parar fins a l'acabament de l'atracció.

Els heu vist, els Flying Dolls? Són uns trapezistes volants a terra, com els famosíssims Andreu, com els universalment coneguts Olwars.

Tant en els Andreu com en els Olwars, la part còmica del número, o sigui la de *cascade* o la de les patacades, va a càrrec d'un Charlot. En els Flying Dolls, l'home de les caigudes i dels cops ha adoptat el tipus d'una mena de camperol francès del Midi.

Després de cada caiguda, seguida sempre d'unes quantes tombarelles difícils, el camperol es fica la mà a l'infern de l'americana i es treu... un got de vi, que es beu somrient.

Aquella nit, el got de vi fou ofert abans, cada vegada, amb un somriure més accentuat que de costum, a la velleta del primer rengle.

—Sou servida, àvia?

Una de les vegades, la velleta respongué:

—Vés, vés, plaga!

Es conexien?

Eren mare i fill. Aquell artista era català.

El Charlot dels Andreu va néixer a Sans. El Charlot dels Olwars té encara la família al carrer de Muntaner. I ara resulta que el camperol dels Flyng Dolls va veure la llum al carrer del Príncep de Viana. El món és petit i Catalunya és gran.

—Si la velleta de vuitanta anys és la mare de l'home de les caigudes i les tombarelles, aquest no serà pas — vaig pensar jo — massa jove...

Ell mateix, més tard, em confessà:

—He complert els cinquanta-dos.

Vaig restar admirat.

—No ho estranyeu—afegí—. Això que faig ara, no és res. M'hauríeu hagut de veure trenta-cinc anys enrera. Era, i ho recordo amb orgull, un saltador prodigiós, el més fort de tota la colla que anàvem a provar de trencar-nos el coll a la platja de Can Tunis. M'anomenaven el «Ros del carrer del Parlament», perquè vivia aleshores al carrer esmentat. En aquells temps, el circ era el nostre esport. Assajàvem a la sorra, i després, si ens acceptaven, treballàvem d'aficionats, gratuitament, a algun dels circs que hi havia a Barcelona. Jo, per exemple, havia actuat al Feijoo, que existia allà on es troba actualment el teatre Victòria, a l'Alegria, que estava emplaçat al lloc que ocupa el Tívoli, i al Caprani, que recorria els pobles de Catalunya.

—Així, porteu d'artista de circ tota la vida...

—Gairebé, sí.

El «Ros del carrer del Parlament» es diu Antoni Sabaté Bas. Tenia l'ofici de paleta, i si bé als quinze anys s'exhibia ja als circs alludits, no l'abandonà fins als dinou. Un italià que formava amb un company la parella d'excèntrics saltadors Siki and Polo, va perdre un dia el Polo i demanà al «Ros del carrer del Parlament» si volia substituir-lo. El «Ros» va abandonar el nivell i la gaveta i va marxar amb l'italià a Perpinyà. Allí començà la seva carrera de professional.

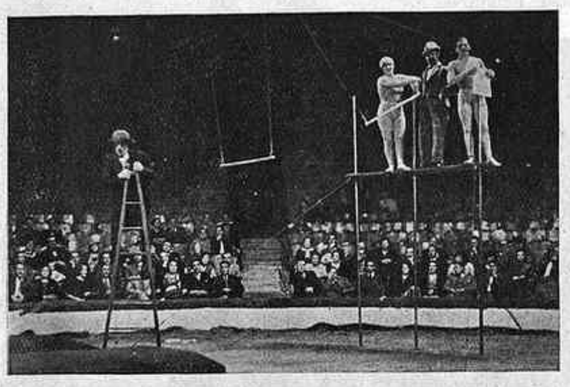

Els Flying Dolls al treball

El tipus còmic d'Antoni Sabaté

—El Seki, però, era una *pinta*. Em renyava a tots els moments. Vaig aguantar-lo un any, i gràcies. Cansat dels seus improperis, una nit, mentre dormia, vaig agafar a Castres la carretera i no vaig parar fins a Toulouse. Vuitanta quilòmetres!

A Toulouse, es contractà Antoni Sabaté al circ Romarin, amb el qual va anar set anys. Després, passà a treballar amb la família Lécusson, molt cèlebre en els annals francesos del circ.

—Què fèieu?

—Tot. August saltador de pista, barres, trapezis...

En 1909, el «Ros del carrer del Parlament» actuava d'august al circ de París. Li dèien Tonio. Treballava amb un gos «savi».

Al Circ de París conegué dos barristes que li proposaren muntar un número de trapezis. El número fou batejat amb el nom de The Wolkens i debutà el mateix any 1909 al Circ Rancy. Un dels dos barristes, francès, morí, anys després, a la guerra. L'altre, l'italià Edmond Rasetti, segueix encara amb Antoni Sabaté.

—Som dues famílies. L'Edmond i jo ens casàrem, i les nostres dones i el meu fill completen a hores d'ara, amb nosaltres, el número dels Flying Dolls. L'Edmond i la meva muller actuen d'*àgils*, la senyora Rasetti i el meu noi fan de portadors, i jo poso al conjunt unes gotes d'alegria...

—...i uns gots de vi.

—Exacte.

—Heu vingut sovint, a Barcelona?

—Poc. Aquesta és la segona vegada que treballo ací. La primera fou en gener de 1930, amb el nom de Wolkens.

—Sempre, d'ençà que feu els trapezis volants, heu anat amb el vostre company actual?

—No; hem partit peres en tres ocasions. Ell estigué ací, a Novetats, l'any 1922. Amb la seva dona i un company formaven la *troupe* Flying Reos.

—De manera que en trenta-tres anys només ens heu fet dues visites.

—Com a artista, sí. Com a pare, dues més.

Casat fa divuit anys a Glasgow amb la senyora Anny Campbell, en tenir un fill volgué Antoni Sabaté que passés la infantesa a Barcelona.

—Perquè aprengués a parlar català, compreneu?

El noi va néixer a Liverpool, però ha anat a estudi a la Plaça del Pedró.

—Fixeu-vos-hi bé, a la Plaça del Pedró, el ronyó de la nostra ciutat.

Antoni Sabaté té el cabell blanc. El seu rostre, però, es conserva fresc i rialler. Es un home senzill, d'una gran simpatia.

Pel seu físic i per aquesta simpatia, recorda Lewis Stone.

Viu content.

Ha sofert molts contratemps. Ha tingut més d'un accident. Un d'ells el féu estar dos anys sense poder treballar.

—El més terrible... El treball, per a mi, és una cosa essencial.

Li vaig preguntar què és, del circ, el que més li agrada.

—Els trapezis. No hi ha circ sense trapezis. Fixeu-vos que en tots els films que s'han rodat a base de temes de circ, sempre han estat artistes del trapezi els protagonistes. Es un detall.

Projectes? Cap. Seguir treballant. Avui a Nimes, demà a Brusselles, demà passat a Copenhague, més tard a Manchester...

Després, per a passar la vellesa amb tranquil·litat, la seva caseta a Le Perreux, vora París.

—La llàstima és que la meva pobra mare potser ja no hi podrà venir...

JOAN TOMAS

EXCELSIOR
MUSIC-HALL INTERNACIONAL
AMERICAN BAR DANCING
GRAN EXIT
INESITA PENA
Dues orquestres

MARYLAND CINEMA
Plaça Urquinaona, 5 Telèfon 21966
PASO A LA JUVENTUD
JAN KIEPURA • MARTHA EGGERTH
MÚSICA: ROBERT STOLZ
DIRECTOR CARMINE GALLONE
CINE ALLIANZ
GRAN EXIT

Fantásio
DIMARTS ESTRENA
DE LA MILLOR CREACIÓ
DE
SYLVIA SIDNEY
SOLA CON SU AMOR
Adaptació de la més famosa novel·la de Theodore Dreiser
JENNIE GERHARDT
Direcció de l'animador rus
MARION GERING
Es un film PARAMOUNT

TEATRE NOU
Totes les nits el gran èxit
La bella burlada
Música del Mestre Padilla
Lletra d'Andrés de la Prada
Pel gran barítón Marc Redondo

Teatre Novetats
Companyia LLUIS CALVO
Avui, a les 10 de la nit
ESTRENA SENSACIONAL
Curro Gallardo
Del mestre Penella

J. Casanova
CAMISERIA I GÈNERES DE PUNT
Darreres novetats en gèneres de punt de totes classes
Especialitats en camises a mida i trajos interiors de llana
Mitges Subur, exclusives
ANTIGA CASA COLLDEFORNS SALMERON, 99 TELÈFON 74574

Saló Catalunya
Continua l'èxit sense precedents d'aquesta pel·lícula inoblidable
•
No deixeu de veure-la
LINA YEGROS
RAMÓN SENTMENAT
y el niño ARTURITO GIRELLI
en
SOR ANGÉLICA
PRIMERA PELICULA DE LA SERIE "ORO NACIONAL"
EDITADA POR SELECCIONES CAPITOLIO.

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

CINC ARTICLES SOBRE KANT

Les darreries de Kant

III

Les investigacions de Kant, que ja en el seu temps Nicolai considerava tan innecessàries com confuses, que pocs anys després el nostre Balmes combatia en nom dels principis tradicionals de la ciència catalana, foren l'espantall i l'obra del diable pels que defensaven la Metafísica com a base de tota creença religiosa. Els partidaris de la Metafísica com a base de la religió no li perdonaven el que feia, encara que Kant protestés sempre dient que ell, en comptes de negar la religió, el que volia era allunyar una Metafísica que volent-la aguantar en el fons la destruïa, tal com nosaltres dintre de la nostra esfera no ens cansem de dir i repetir que la mitologia que moltes religions prediquen i defensen, en comptes d'ésser favorable a les religions, els és contrària.

Per bona intenció que tingués, el sistema de Kant era una amenaça constant que feia trontollar tot l'edifici religiós, i no era més que una manifestació exacerbada del lliurepensament, que, com és sabut, negava, i encara nega a hores d'ara, tota possibilitat de coneixement respecte als grans problemes religiosos que la humanitat té sempre plantejats demanant solució.

No cal dir que els lliurepensadors es van posar al costat de Kant, sense tenir prou boca per lloar-lo ni prou paciència per llegir-lo, perquè per llegir Kant es necessita la paciència d'un sant i ells es limitaven a adorar-lo com a Sant Kant, posant-lo al lloc dels altres sants, que relegaven al món de la idolatria amb el furor propi dels iconoclastes.

Kantià i antireligiós volia dir el mateix. Les lluites d'una escola contra l'altra es feien a cops de volum de la *Crítica de la Raó pura,* que en l'edició francesa que nosaltres tenim, entre unes coses i altres, se'n va a tenir prop de set-centes planes de tamany natural en els llibres de text.

Però com que al marge de les hipòtesis kantianes les ciències que no s'entretenien a llegir-les, ni els interessaven per res, anaven progressant, com saben els nostres lectors, i demostrant en tots els terrenys, teòric i pràctic, el sentit de la vida incompatible amb l'endarreriment de les religions, resultava que la concepció religiosa basada en la mitologia i en la fantasia anava essent combatuda i eliminada del pensament dels homes. Feia més contra les falses religions el moviment científic fundat en l'observació i l'experiència, que tots els kantians plegats amb les teories del mestre llur.

La claror científica al costat de la foscor de Kant, que, com hom va dir quan va morir, tenia una ànima de núvol, feia més que tots els esforços dels lliurepensadors, que sota la invocació de Kant treballaven per l'alliberació del pensament.

Van passar els anys i va venir un dia que Kant, més o menys abandonat com inútil en el terreny de la lluita, i encara que mantingués l'alternativa en certes escoles filosòfiques de tendències més o menys equívoques o conciliadores, va anar apareixent a alguns com una solució de defensa d'aquestes mateixes falses religions que els seus partidaris, ço és els kantians, volien combatre.

L'ariet es va convertir en el baluard, fent arma de defensa de l'arma d'atac. El pensament de Kant, fill de la seva confessada bona intenció, va acabar per servir pel que ell deia i volia; va servir per defensar les religions basades en la mitologia, la fantasia i la superstició. La confusió ultrametafísica del sistema contra la Metafísica, abandonat pel lliurepensament, va venir com l'anell al dit per oposar-lo a la claredat meridiana de les ciències particulars que segaven l'herba sota els peus de les falses religions, que se la trobaven a dintre sense adonar-se'n.

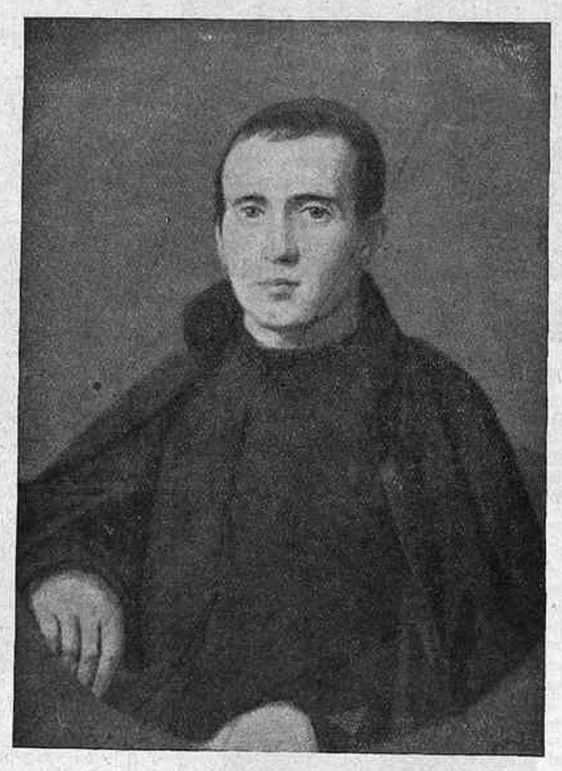

Balmes

Messer en els seus estudis de la filosofia actual, parlant d'aquestes relacions entre la religió i el kantisme, esmenta les paraules de Jansen que diu: «Amb raó veu el catolicisme en el kantisme el més perillós i, encara en els nostres dies, el més influent adversari de tot el que per nosaltres és més sagrat i més estimat».

Però si els catòlics estrictes encara no s'han fet kantians i encara hi veuen l'enemic, els catòlics transigents que ja només s'anomenen cristians, i sobretot els protestants i altres heretges i seguidors de religions reformades, s'aixopluguen, si no tots molts, sota les ales de l'àguila de Königsberg, per veure si els pot aguantar el cel mitològic de la fantasia llur, garbellada pel lliure examen, però que encara conté més palla que gra.

Els catòlics transigents que ara al segle XX es decideixen a seguir el camí que els luterans van empendre el segle XVI, han aribat a dir que potser en el fons Sant Tomàs i Kant, els dos pols antitètics, si no coincideixen en la manera de pensar, coincideixen a ésser els dos únics que representen visions definitives del problema religiós. Aquests dos sants, l'un eclesiàstic i l'altre laic, acabaran per passar a ésser dos aliats, després d'haver-se considerat antagònics. Aliances més estranyes hem vist. Però el fet és que ja ni l'un ni l'altre no hi seran a temps. Els passarà com en política a En Lerroux i a En Cambó, que després d'haver-se combatut tota la vida, ara ja no són a temps d'unir-se.

Així haurem pogut veure Kant, a les seves darreries, anar de bracet amb Sant Tomàs, defensant mitologies contra el triomf de les ciències d'observació i d'experiència que els combaten a tots dos, sense ni preocupar-se de llegir-los, perquè no volen perdre temps, trencant-se el cap amb les hipòtesis que preocupaven Sant Tomàs, que ja no pot ésser la post de salvació dels nàufrags, i preocupaven Kant, que ja no pot ésser ni el ferro roent del desesperat que s'agafa allí on pot.

FRANCESC PUJOLS

Els dos primers articles d'aquesta sèrie: La revolució kantiana *i* L'apriorisme kantià, *aparegueren en els números 297 i 298 de* MIRADOR.

LLETRES ITALIANES

Croce i Gentile, prohibits

No us penseu que hagin estat prohibits com el llibre d'Aniante sobre Mussolini, ni que estiguin a punt d'ésser embarcats vers l'illa de Lípari com en temps de Curzio Malaparte i Gualino. Les obres dels dos filòsofs italians han estat condemnades en bloc per l'Església, entrant a figurar en aquell llarg catàleg abundós d'obres mestres i fonamentals conegut amb el nom d'*Index*.

La nova, almenys a Itàlia, ha passat mig desapercebuda, potser perquè la influència filosòfica d'ambdós ha passat un xic, potser — més abans — perquè el govern italià (especialment pel que fa referència a Gentile) no ha rebut amb massa entusiasme la decisió de la Cúria i hom ha pensat que fos millor silenciar-ho.

Si Croce es significà anys enrera com denigrador del feixisme — sempre però en veu teòrica — i féu enrenou la temptativa d'alguns joves exaltats que en revenja cercaren de cremar la biblioteca i els arxius del filòsof napolità, és innegable que a Itàlia és home mort. Tothom compra els textos publicats per la seva benemèrita editorial Laterza, i els intelligents saben admirar el criteri, la cultura i la capacitat de treball de Benedetto Croce; però si llegiu els diaris ortodoxos o manta revista, trobareu atacs en to menor contra l'obra crociana i menyspreu per la seva estètica: amb la tírria dels que s'avergonyeixen de llur mestre i adoctrinador incontestat durant un terç de segle.

Un xic divers és el cas de Gentile que, començant vora Croce — des de les pàgines de *La Critica* — la demolició sistemàtica de les escoles positivistes, amb la vinguda del feixisme deixà l'amic, amb el qual mantingué una de les polèmiques més aferrissades i poc edificants del segle. Al liberalisme crocià — inspirat en la insubornable llibertat de l'esperit — substituí Gentile la identificació de l'Església amb l'Estat que, essent ell mateix creador de la seva fe i de la seva religió, fa innecessària l'existència de l'Església. Coincidí això amb l'estada de Gentile al ministeri d'Instrucció, i si més tard — una mica per retirar-lo de la vida pública — hom el féu senador i president de l'Institut pel Medi i Extrem Orient, el cert és que encara conserva el paper de filòsof oficial i, si més no, vigeix encara la seva reforma de la segona ensenyança, orgull dels italians. Sigui dit això per fer veure el mal humor amb què la decisió vaticana havia estat rebuda vora els cercles romans.

Res d'estrany, doncs, que els medis eclesiàstics hagin sentit l'oportunitat de justificar un xic llur decisió, cercant de posar en conflicte les idees d'ambdós pensadors amb l'ideari feixista. Un i altre, si bé feren l'innegable servei d'alliberar Itàlia del positivisme, fou únicament — sempre segons els òrgans oficiosos del Vaticà — en la forma; car substituint el «fet» amb la «idea», l'error dels positivistes seguia en peu i no era canviar molt dir que tota la realitat provingués del *jo*. I si la idea és prou per ella mateixa (car, pel fet d'existir, és una realitat en acte i l'acte és sempre bo, i font de veritat), quina monstruositat, de qualsevol ordre, no es pot legitimar? I el bé i el mal són aspectes diversos de la veritat i el fet d'obrar comporta, doncs, la veritat... On és l'equilibri de la unitat llatina, on és la claredat de l'esperit italià, davant aquestes heretgies de marca germànica, protestant! Quin catòlic, apostòlic i *romà* pot acceptar aquesta terminologia «llampant, seductora, buida de realitat», plena de les boires d'altres parallels? I gairebé el mateix cal dir de Gentile, que ha motivat l'amoralisme artístic.

Fins ací les raons de l'òrgan oficiós. Ara una observació: per què la comissió eclesiàstica s'ha decidit tan tard a excomunicar els senadors Croce i Gentile, quan llur posició és afirmada i mantinguda des de fa anys i lustres? Perquè calia esperar — com hom apunta — la maduració de llur obra, que fos completat llur *curriculum* intellectual? Potser sí; penso però que més aviat hom esperava que passés llur «quart d'hora» polític. Hi ha la llegenda de la finor diplomàtica vaticana que en els fets es va demostrant un xic mítica. Tot i les dificultats de l'aplicació del concordat amb Alemanya, no hi ha hagut inconvenient a excomunicar Rosenberg, sense esperar temps millor ni la maduresa intellectual del cap teutònic. Ara, la greu decisió presa envers Gentile sembla també un xic prematura (i s'estén a les lliçons de filosofia de tots els centres d'ensenyança d'Itàlia).

I és una llàstima que després de Croce i els crocianistes l'Estètica no hagi fet una passa. Perquè els amants de les arts s'hauran de perdre llegint llibres prohibits.

JOAN RAMON MASOLIVER

Barcelona vista pels francesos

I

Joseph Kessel deia al *Matin* que s'havia quedat tot parat en veure que les Rambles, l'endemà de la revolta, s'oferien més rialleres i despreocupades que mai. I atribuïa aquesta reacció tan brusca i aquesta mena d'insensibilitat al fet que, de tant presenciar disturbis, els barcelonins ja ens hi hem acostumat i no ens emocionem fàcilment. No està mal vist això. Car ja n'arriben a passar de coses aquí, ja. Tantes, que Barcelona ha adquirit una fama de ciutat turbulenta, i aquesta fama atrau un gran nombre de periodistes i escriptors estrangers, sobretot francesos, que ens vénen a descobrir, i que després escriuen sobre nosaltres les coses més divertides i pintoresques del món. Aquests darrers temps, les visites i els reportatges han augmentat considerablement. Els efebes maquillats del carrer del Cid, *les petits fous* com diu Mac Orlan, ahir; la detenció de Laborie i la revolució, avui, han atret una multitud de periodistes francesos àvids de sensacionalisme. Aquesta popularitat creixent de Barcelona ens impulsa a comentar alguns dels molts llibres francesos que parlen de la nostra ciutat.

Paul Morand

Abans, però, d'iniciar aquests comentaris, s'imposen algunes constatacions. França és un dels països que desconeixen més profundament tot allò que passa més enllà de les seves fronteres. Els francesos tenen una idea molt vaga de l'estranger i sobre tot de la Península, que tenen tan a prop. Es creuen que Espanya és un país de toreros i de *majas* amb lligacames eriçades de punyals. I, per a ells, Barcelona no és cap excepció. He fet molts òficis aquí baix. I, entre aquests, el de guia, el més divertit. Anys enrera, m'havia cansat de pilotar caravanes de turistes francesos. I tots ells em confessaven la seva decepció en no trobar a Barcelona els cordovesos i les mantellines tan impacientment esperats. L'esmentat Kessel, aquesta vegada a *Marianne,* es mostrava també decebut. Cercava aquí l'espanyolada. I deia: «Barcelona em sembla massa europea, massa poc conforme amb l'esperit del meu viatge». René Bizet, en un llibre del qual parlarem més avall, s'expressava amb els mateixos termes «No és a Barcelona on cal cercar l'Espanya. No hi trobareu el clavell esclatant amb el qual aquesta adorna la seva bellesa nerviosa. Barcelona és un port, i això és tot, com Marsella o Nova York, o Londres.» Hem d'afegir que la majoria d'escriptors francesos ignoren que aquí es parla català. Tots els personatges que situen a Barcelona porten noms castellans i s'expressen en castellà. Però, deformació molt curiosa, un castellà italianitzat. A més, tots aquests personatges són nobles. Tots els seus cognoms van precedits de la partícula honorífica *de*. Fa poc, un article de Léon Treich, a *Gringoire,* commemorant el 25.° aniversari de l'afusellament de Ferrer, ens oferia un exemple típic d'aquesta ignorància del català, reemplaçat per un castellà italianitzat, i de l'ús del *de*. Treich parlava de *Francesco Ferrer,* de la reina *Vittoria* i de *Mlle. Soledad de Vilafranca*. I ara, clos aquest curt preàmbul, farem el comentari promès sobre alguns llibres francesos que parlen de Barcelona, escrits gairebé tots per especialistes dels baixos fons.

Naturalment, no ens ocuparem gaire de *La nuit catalane* de Paul Morand. *Ouvert la nuit* és massa conegut. Segurament, gairebé tots els nostres lectors l'han llegit. Només direm que Morand és un dels escriptors francesos que ha demostrat un desconeixement més total de Barcelona. O només hi ha passat unes hores, o hi ha passejat una mirada tan distreta com la dels turistes que jo acompanyava. No val la pena d'indignar-se amb aquella *Dona Remedios Sirvent,* companya d'Esteban Puig, lliberitari català; ni amb aquell *parc de Vich,* ofert a la ciutat per un català que ha fet fortuna a Xile; ni amb la *place Colomb i el faubourg Argüelles,* barri dels enriquits a la borsa del cotó, ni amb la importància que Morand dóna a la cursa de braus, *gala de presse* amb *huit taureaux Sotomayor*.

Tot això és fals de cap a peus i d'una fantasia delirant. Passem doncs de llarg davant aquesta *nit* de pesombre, i aturem-nos una estona davant *Avez-vous vu dans Barcelone?*, un petit llibre poc conegut, que René Bizet va publicar dos o tres anys després de la guerra.

Es tracta d'una historieta amarga i sentimental, perfumada de misteri i d'aventura, i embolcallada per un halo de nostàlgia. La vida dels cavallers errants, nòmades sense domicili fix, somiadors i inquiets. Bizet ens explica l'aventura a Barcelona d'un d'aquests rodamons impenitents, Paul Bénard, que vol oblidar que viu, viatjant. El seu primer contacte amb Barcelona no pot ésser més falaguer: «He vist molts ports del món. He errat, del crepuscle al matí, per carrerons sòrdids, o per les vastes avingudes de Veracruz o de Río, però mai no he trobat acollida semblant a la de Barcelona. No hi ha cap més ciutat on experimenteu millor la sensació que tot hi és fet per a la satisfacció dels homes. Els passeigs estan més animats de nit que de dia. Grans places amb palmeres donen la ilusió de l'espai sense límit i d'un jardí tropical. Al costat d'aquests llocs propicis al somni, heus ací veus tumultuoses...» Les Rambles, la *plazza de Cataluna,* el port, els suburbis, són descrits amb un estil nerviós i viu, i amb molta exactitud, sense cap deformació de la realitat. Però aviat, Bizet, francès a la fi, comença a divagar, a veure visions i a actuar pel seu compte, tot i abandonant el seu rol d'espectador eixerit, ric d'ulls que saben veure i d'orelles que saben escoltar. I ens introdueix a una casa closa del carrer Barbarà, *chez Roselita,* on coneixem Jeannette, francesa; Fantine, belga; algunes espanyoles, una grega, una jueva russa... I ens fica al cafè cantant de Pablo Garcías, amb una cupletista magra, que canta fados portuguesos, vestida de *gommeuse* de París, i amb un soterrani ple de fumadors d'opi i, al fons, un saió de joc amb els recons atapeïts de traficants de joies, *de voleurs de grands chemins* i de *recéleurs*. Un saló de joc on un *ancien torero d'Alicante*; un pope rus embriac, golafre i mentider, i un altre rus, atleta calmós i gairebé mut, arruïnen el protagonista... Era inevitable. L'evocació d'un ambient, iniciada amb accents tan verídics, havia de naufragar fatalment en l'ús i l'abús dels quatre tòpics rebregats, cars a tots els escriptors francesos que s'acaren amb Barcelona. René Bizet s'ha guardat com d'escaldar-se d'erigir-se en l'esperada excepció. En un altre article en veurem encara de més bones.

SEBASTIÀ GASCH

Un llibre de gran actualitat
REPUBLICA I AUTONOMIA
Per J. M. MIR MAS XEXAS
Pròleg de CARLES RAHOLA
Preu: 2'50 ptes.
Administració i venda:
Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3
Telèfons: 12456 i 11147

LENDING AMERICAN ANGLO LIBRARY
FONTANELLA, 10

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics
Correus: Apartat 190
Teleg.: "Carburos"
BARCELONA
Mallorca, 232
Telèfon 73013
CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA
PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Les darreres novetats en llibres francesos les trobareu primer que enlloc a la
LLIBRERIA
Louis Bergé
Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118
i
Kiosque Français
Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

CAMISERIA FITO BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

CAPELLERIA de primer ordre ◆ TINTORERIA de qualitat
MASO
Rda. Universitat, 4 - Telèfon 19893
Es reben encàrrecs per telèfon
VAL per 10 per 100 de descompte

Suscriviu-vos a MIRADOR
Suplement semanal
Corts Catalanes, 589 - BARCELONA
BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO
El Sr. .....
que viu a .....
carrer ..... n.° ..... es subscriu a MIRADOR
pel preu fixat de 3'50 ptes. trimestre.
..... de ..... de 193..
Signatura

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions

R. Durancamps

El pintor Durancamps — així s'ho escriu ell —, que tot l'any viu a París, ve cada temporada d'estiu entre nosaltres per a fer aquella provisió d'oxigen mediterrani tan cara a tots els que es veuen constantment difumats per la boira parisenca.

Això dóna motiu a refrescar la fantasia ingènita del pintor i l'indueix a repicar de nou en els temes que amb caràcter d'inexhauribles ofereix la terra. El contacte consuetudinari amb aquest fons temàtic cada vegada proporciona sorpreses, en el pintor i en els seus espectadors.

La darrera temporada, a Durancamps li percutí el paisatge autòcton amb una reacció gairebé lúbrica i s'enfonsà a cantar nitideses i profunditats naturals amb el tremolor emocionat propi del cas.

En la de l'actualitat, Durancamps s'ha retingut molt més, i mentre se li ha esbravat l'emoció ha aparegut en ell la inspiració composicionista aplicada als grans escenaris, servint aquests com a un complement de les figures i viceversa.

Per tant, la composició en mans de Durancamps ens presenta una modalitat de l'espècie difícil d'ésser esbrinada en la seva dialèctica. El fet de tenir un objectiu divers, el que dóna la composició per la composició, ens fa creure que no ha trobat exactament el nervi de la cosa i que entre l'aparell pictòric que evidencia l'exposició, el que sobresurt amb més categoria és en primer lloc l'interès a arribar al domini de compondre, i en segon la qualitat material per la qual tant es desvetlla l'artista.

Les teles de gran tamany exposades a la petita sala dels Establiments Maragall expressen l'elaboració químicament pura de la puintura de Durancamps, cosa absolutament resolta en la pràctica del seu ideari artístic, que ha fet reeixir després de prolongats estudis de la matèria, oferint avui l'aspecte irreprotxable d'una tècnica de planxat alemany amb la qual aconsegueix sorprenents resultats.

Així aquesta obra és positivament depilada i figura en l'extens arxiu català com una de les que no ofereix cap dubte quant al procés d'execució; quant a l'altre, amb la presència del que hem anomenat nova modalitat hi ha sorgit un obstacle.

En l'alludida darrera exposició, Durancamps era un pintor el criteri del qual comprenïem perfectament. Assequible de dalt a baix. L'obra no oferia dificultats apreciatives i significava moments d'aquells en què el tema es deixava calcar a través d'una placa sensibilíssima.

Ara la teoria de la composició juga amb la compenetració crítica. El drama de Mochagar amb el zuloaguejar violent, el seu intens cromatisme i la vibrant posició total, semblant — no sabem per què — a les curses de braus en llavis de Gómez de la Serna, al costat de l'aspecte panoràmic del poblet costeny amb el seu secret urbanístic descobert i el quietisme de *panneau* decoratiu de l'escena de caça al davant, ens ha dut la impressió de perdre contacte amb un artista amb el qual ens crèiem més o menys identificats després de tota una gràfica explicació de la manera d'entendre la pintura.

Això naturalment en el fons no diu més que les excellències de la pintura que a primer cop d'ull presenta problemes d'interpretació. Aquell Durancamps a què més amunt ens hem referit perdura, però, en l'exposició actual. Perdura en unes teles on l'autor afirma els punts que ara, sense escatir el valor de les altres, hem de retreure com els essencials de la seva producció.

Dàrius Vilàs

Vilàs és un bucòlic enorme que cada any en fresquejar aplega el seu ramat pictòric i traspassant valls i muntanyes el porta a jóc a La Pinacoteca.

Aquest fet en ell és perfectament normal i es fa esperar amb veritable ilusió. Es una manera de veure Pireneu clàssic, amanyagat en una paleta farcida d'humanitat i tractat amb un goig pindàric.

Les solemnitats orogràfiques que tenen un pòsit literari grandiós poden tractar-se bé de dues maneres solament: a la wagneriana, amb tot l'enfarfec angoixós de la mitologia germànica que surt com a bolets entre les esquerdes, o bé a la de la pau espiritual amb les seves conseqüències.

Vilàs opta pel darrer camí. Reconciliat amb les forces del bé, pot veure les coses des d'un punt de vista de suprema diafanitat i aleshores l'espectacle imponent no li és més que un accident que desprèn amabilitats fàcilment adquisitives.

La seva obra té aquesta qualitat persuasiva. A part de la pintura, és un manual de meritosa humilitat en la qual tants pintors, generalment joves, podrien emmirallar-se.

Es molt natural que a còpia d'insistir, Vilàs hagi aconseguit l'alt interès que avui tenen les seves exposicions anuals. Exceptuant les obres on hi ha representades figures, que denoten un bon tros una manera fresquista i decorativista que ha portat a cap, les altres, les que estrictament es refereixen a paisatge, obtenen un acord general sobre les bases pictòriques en el sentit del color i la profunditat, no abandonant en cap instant la robustesa, que és una altra de les característiques del pintor muntanyenc.

En moltes ocasions, interpretar muntanya vol dir caure en el tòpic d'avellutar postes de sol o idealitzar verds de prats ajaguts a l'últim terme del quadro, motius per encendre un apassionat lirisme de pèssim gust; veient com Vilàs sempre defuig aquestes temptacions, hom creu que evidentment ha sabut raonar i practicar una ortodòxia.

En qualitats no desmereix per res d'anteriors exposicions; més aviat les supera, sobretot en unes teles platejades per l'ennuvolament, on Vilàs arriba a la seva màxima esplendorositat narrativa.

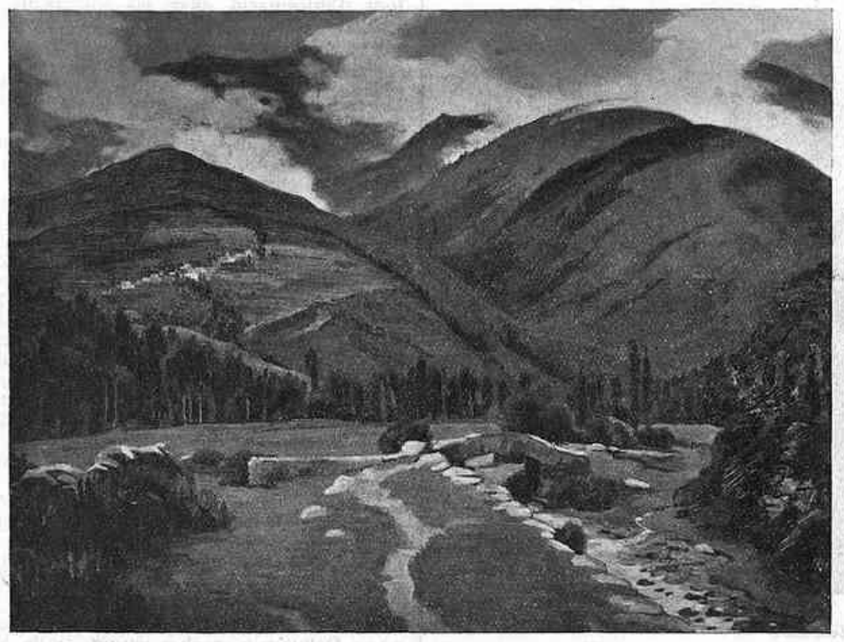

Dàrius Vilàs — Boires dalt dels cims

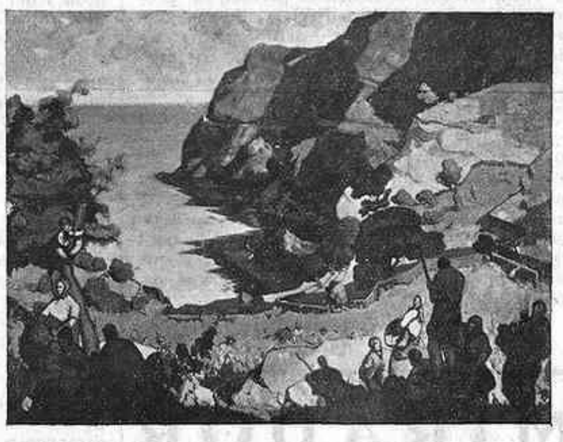

Durancamps — Composició

Miquel Gispert

Quaranta teles amb el cor obert a les sensacions captades. Aquesta és de fet la definició sintètica de l'exposició inaugurada a la Sala Busquets.

Miquel Gispert és un pintor que demostra la seva obra sense exigir arrugues al front. Es la pintura d'un artista que sent el goig d'anomenar al pa pa i que s'ha situat com a home sense prejudicis, despullat d'escolasticismes i d'influències personals, tot i haver conviscut amb veritables potències al seu poble de Caldes, que foren els que l'induïren a la professió.

La seva exposició és pròpia per a fi de temporada, quan després d'haver viscut sense interrupció mils temptatives, un s'adona que té ganes de veure paisatge transcrit a la manera segura i gràcil de Miquel Gispert.

Indubtablement, la d'aquest any és la més interessant que ha dut a terme, la que amb més abundància deixa veure obres notables, totes corresponents al tema del paisatge, que és on Gispert treu a més alçada la seva personalitat.

ENRIC F. GUAL

CAMISERIA FITO BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Novetats arqueològiques

La Mesopotàmia segueix essent en tots conceptes el principal centre d'excavacions, les quals ens van demostrant la prioritat de les civilitzacions que entre els dos grans rius es desenrotllen: hi veiem la prehistòria connectant amb la història sense solució de continuïtat. I, el que és més apassionant, una prehistòria de cultura tan refinada que hom vacillaria a anomenar-la prehistòria si no fos la manca d'epigrafia en els estrats eneolítics.

La missió de l'Oriental Institute of the University of Chicago a l'Irak ha descobert a Khalage, en el país de Sumer, romanalles d'un temple dintre doble recinte, datable devers els anys 2700 ó 3000. Es un temple amb grans pati i safareig i altres patis i habitacions. Fora del recinte es destrien les ruïnes de la ciutat, amb carrers rectilinis com els que ha inventat Le Corbusier. En les ruïnes els excavadors han trobat copiós i valuós material noble, entre el qual tenen importància superior uns gerros de pedra esteatita decorats amb relleus semblants als que ornen les anomenades «paletes de tocador» de l'Egipte prefaraònic; també amulets de pedra plana tallats en forma d'animal, igual que altres «paletes» de l'Egipte eneolític. Són importants, sorprenents i tot, les estàtues com de mida mig natural, de marbre i alabastre policrom, i amb incrustacions. Són figures molt curioses per llur estil i llur caràcter; tenen celles i ulls grossos d'incrustació i barbes i cabelleres postisses, fetes amb betum petrificat. Els pentinats de les estàtues femenines són d'una gran varietat i de curiosa complicació. Totes aquestes estàtues ostenten nassos copiosament semítics i algunes són esculpides en dues o tres seccions, les quals s'afermen per mitjà de clàvies de fusta.

Una d'aquestes estàtues té inscripció incisa a l'espatlla, la qual diu que l'escultura fou dedicada al rei llunar d'Opis pel gran sacerdot d'aquesta divinitat, cosa que permet suposar si l'actual Khalage seria el lloc de l'antiga ciutat d'Opis, de marcada importància històrica, segons els textos cuneïformes.

La mateixa missió nordamericana fa temps que treballa en l'excavació total del canal de Sennaquerib (700 a. C.), el qual anava des de les muntanyes del Kurdistan fins a Nínive. S'ha pogut excavar en tota la seva profunditat, la qual és d'uns 30 metres, més aviat més que menys; està tot ell construït de bona pedra, amb enormes carreus; àdhuc el llit és pavimentat de grans blocs perfectament tallats i rejuntats. Les ribes, també de pedra aparellada, amb carreus encoixinats, tenen 4 metres d'amplada. S'ha trobat el començ de l'obra en plena roca tallada i decorada amb colossals baixos relleus i epigrafia. Així mateix són decorats els parapets a l'arrencada del canal.

* * *

El profeta Amós clama contra les cases i contra els llits de vori. Ahab, rei d'Israel, i la seva muller Jezebel, natural de Tyr, el regnat dels quals s'escau en 875-50, es feren construir a Samària una d'aquestes cases de vori. El primer llibre dels Reis (capítol XXII, 39) diu: «La resta dels fets d'Ahab i de totes les coses que realitzà, i la casa de vori que bastí, i totes les ciutats que fundà, no són gestes escrites al llibre de les cròniques dels reis d'Israel?»

El professor Kirsopp Lake, de la Universitat de Harvard, en col·laboració amb la British School of Jerusalem, la Palestine Exploration Fund i la Universitat Hebrea de Jerusalem, semblen haver descobert les restes de la casa de vori d'aquests reis jueus. En unes excavacions samaritanes els esmentats exploradors han excavat una quarantena de peces de vori que deuen haver pertangut a decoració mural i mobiliària. Per l'estil i per altres circumstàncies aquestes peces de vori són datables del segle IX abans de Crist. Algunes són incrustades d'or i lapis entre altres matèries colorides de menys preu.

En 1865 uns exploradors descobriren les restes de la sinagoga de Cafarnaüm, exploració aleshores tot just iniciada i abandonada. Tot just ara les susdites entitats investigadores han renuat l'excavació, la qual ha resultat de les més felices. Construïda en bon aparell, enderrocat i romàs al mateix lloc, ha estat fàcil d'aconseguir-ne la reconstrucció quasi total.

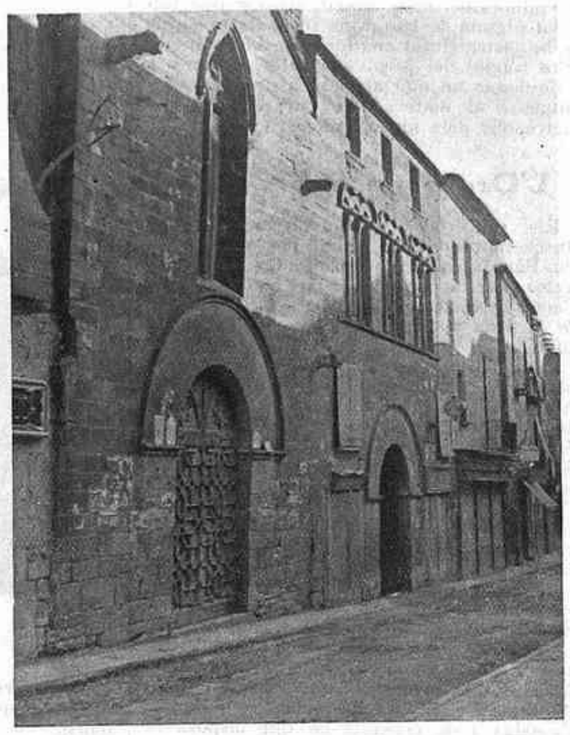

La casa del marquès de la Floresta, a Tàrrega

* * *

El senyor i la senyora Saint-Just Péquart, dos coneguts prehistoriadors de Nancy, tingueren la intuïció que la cultura megalítica, tan important a la Bretanya francesa, cultura que hom s'avenia a creure que no tenia precedents prehistòrics en aquella regió, era una cultura sobreposada allí a la del neolític. Durant alguns estius han fet dures campanyes d'exploració, campanyes que a la fi han reeixit esplèndidament a l'arxipèlag de la costa sud de Bretanya. Han descobert un seguit d'enterraments neolítics, datables de vers 10,000 ab. C. Aquests enterraments són de dues menes, les eternes dues menes: enterraments rics i enterraments pobres. Aquells, ultra un més abundant mobiliari fúnebre, tenen la particularitat de formar volta o pavelló de retenció de les terres d'inhumació per mitjà d'un engraellat de banyes de cèrvol. Una altra particularitat, ben emocionant, de la majoria dels susdits enterraments és que quasi tots els homes i dones foren inhumats amb un infant als braços.

* * *

Per fi, a la nostra terra també hi ha algun esdeveniment arqueològic a referir. La cèlebre casa romànica del Marquès de la Floresta, a Tàrrega, més completa, potser, que la Paheria de Lleida, ha estat alliberada de la servitud que fins ara sofria: adquirida per l'actual Ajuntament targarí, serà restaurada i destinada a Museu. No ens cal sinó donar l'enhorabona als targarins, al seu admirable Ajuntament i a tots els catalans.

JOAN SACS

El respecte als monuments

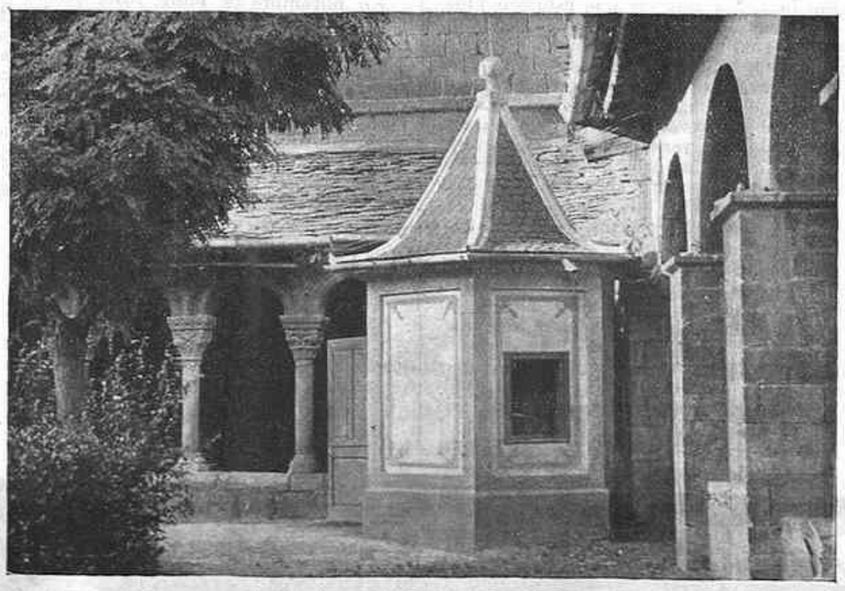

En aquesta fotografia que ens tramet un amic, no es pot apreciar bé el bellíssim claustre de la catedral de la Seu d'Urgell, de la qual fou canonge Pau Claris.

En canvi, es pot apreciar ben bé l'hòrrid quiosc on té establert el seu taller un ataconador, que segurament és un excellent ciutadà i fins compleix unes vagues funcions de cicerone i de guardià.

Costaria gaire de treure aquest quiosc del més pur estil poca-solta, pegat innoble que no escau gens ni mica a l'arquitectura del claustre de la Seu?

—No sé, Georgina, el teu pare no ha dit ni «sí» ni «no».

(*London Opinion*)

—Què és això? Sense corona?
—Sí, però he guanyat una ampolla de xampany!

(*Marc' Aurelio*, Roma)

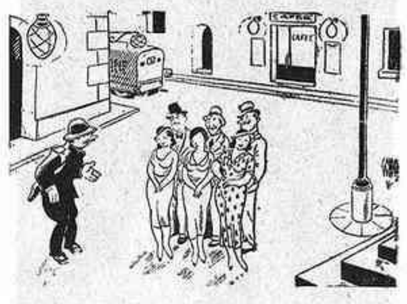

CINEMA A L'AIRE LLIURE

El policia. — Què feu aquí? Que no us heu adonat que la sessió de cinema ja fa una hora que s'ha acabat?

(*Il Sette Bello*, Roma)

El marit. — No siguis mal pensada. Me la miro tant perquè em recorda tu quan tenies vint anys.

(*The Humorist*, Londres)

DOCUMENTAL AFRICA

El negre. — Lleons!... Vénen lleons!...
El director. — Despatxeu-los. Ja n'hem dut de propis!

(*The Humorist*, Londres)

MOBLES R. SIN
Propera inauguració dels tallers i sala d'exposició a
Rambla de Catalunya, 125

SI ÉS ELÈCTRIC I DEL VOSTRE AUTOMÓBIL
us el repararan aviat i bé, al
GARATGE ELÈCTRIC
CARRER MOIÀ, 618 (Aribau i Diagonal)

(c) Ministerio de Cultura 2006

MUSICA I RADIO

Crònica musical

La simfonia "Matias el Pintor"

Si Paul Hindemith reuneix tres peces de la seva nova òpera *Matias el Pintor* no es tractarà, evidentment, d'una forma simfònica en el sentit tradicional del segle darrer. La paraula «simfonia» s'empra novament ací en la seva significació originària, com a designació d'una sèrie de peces musicals, que no realitzen pas una «idea simfònica» determinada. Llur relació interna ve cons-

Paul Hindemith, per R. Heinisch

tituïda pel tema que les il·lustra: els tres moviments de la simfonia es refereixen a temes del famós altar d'Isenheim. Podrem considerar per això Hindemith com a músic romàntic d'argument? De cap de les maneres.

Aquesta simfonia no té res a veure amb la música d'argument, en el sentit convencional que li acostumem a donar. En aquest cas la intenció del compositor és la d'apropar-se pels mitjans musicals al mateix estat d'esperit que la famosa creació de Matias Grünewald evoca en l'espectador. Ací com sempre Hindemith renuncia a tot psicologisme interpretatiu, a tot colorisme dramàtic. Els mitjans musicals que empra són els que Hindemith ha emprat en la seva música instrumental. Per a ben aviat ens proposem de parlar amb tot detall de cada un dels aspectes d'aquesta nova i important obra del més gran músic alemany en vida, quan haurem rebut els discos de la simfonia. Per ara només direm que ja a hores d'ara aquesta obra ha obtingut arreu on s'ha representat un èxit triomfal prop del públic de gairebé tots els països del món.

En mig any ha aconseguit més de quaranta execucions — de les quals vuit només a Holanda! — i el públic, potser el més arrogant de tots, el neoyorkí, l'ha aclamat amb entusiasme en el concert d'inauguració d'aquesta temporada de la seva Filharmònica. L'obra de Hindemith és extremadament difícil, sobretot pels instruments de vent. Però ja que més d'una vegada hem pogut constatar que Barcelona disposa de solistes, sobretot de la fusta, que s'arengleren entre els millors del món, gosem esperar que ben aviat alguna de les grans societats musicals de la nostra ciutat ens farà conèixer aquesta obra cabdal del jove compositor alemany a fi de donar un nou atractiu als programes i situar-se al mateix nivell musical que les metròpolis dels altres països.

L'Orquestra Pau Casals

Els concerts dirigits pel mestre Fritz Busch han estat un triomf per a l'Orquestra Pau Casals. No parlem del famós director car la reputació de Busch, situat d'ençà de molt temps als llocs més eminents de la vida musical moderna, no té res a guanyar ni a perdre amb un concert més o menys. Busch és el director enèrgic, molt suggestiu i molt habilidós, que sap treure un excellent profit d'unes poques hores d'assaig per aconseguir un màximum de precisió, de sonoritat, de disciplina i de virtuosisme. Aquestes dues sessions en què l'orquestra ha pogut treballar sota la batuta d'aquest director de primera categoria han estat una mena de prova de la qual — ja ho acabem de dir — n'ha sortit triomfalment.

El que manca només a la nostra orquestra per arribar a ésser una de les millors d'Europa, és un treball permanent i un director i educador també permanent. El treball educatiu que Casals ha portat a terme fins avui amb els seus professors en el nombre relativament — i malauradament — limitat d'assaigs i de concerts de què disposa és realment meravellós; fou possible constatar-ho l'altre dia quan han tocat sota la direcció de Busch, home que es caracteritza per la seva exigència, la seva impetuositat i àdhuc el seu xic d'impaciència. La base artística que Casals ha donat a la seva orquestra és de les més sòlides; és el resultat d'un afecte, d'un entusiasme, d'una noble ambició que no té parió al món. La simfonia i l'obertura d'*Egmont* de Beethoven que oírem en el primer dels dos concerts han estat com una revelació: l'execució era purificada de tot convencionalisme; les línies melòdiques i els contorns fraseològics sorgien amb una netedat i una sonoritat incomparables. En lloc del *Till* de Strauss — tantes vegades oït a Barcelona —; en lloc d'aquest *ragoût* refinat de banalitats encisadores, hauríem preferit una obra moderna. Per la mateixa raó fórem agradablement sorpresos de trobar en el programa dos noms poc coneguts a casa nostra: els de Busoni i Reger, tots dos, però, representats per obres d'importància secundària per a l'estil i la manera d'aquests dos grans mestres que han tingut una influència tan decisiva en la formació de la jove generació.

En el segon concert, la col·laboració entre el *guest-director* i l'orquestra fou encara més íntima, més apassionada; en una paraula, més perfecta. Aquesta sessió, de la qual retenim sobretot una audició insuperable i autòctona de la *Segona* de Brahms, restarà per molt temps a la memòria del nombrós públic que omplia el Palau.

Ultra aquests dos concerts, Busch ha dirigit encara un exquisit programa per a l'Associació Obrera.

Pedagogia musical a l'americana

La premsa americana ha parlat darrerament d'una nova utilització de la ràdio per a finalitats pedagògiques.

El doctor Joseph Maddy, cap de la secció musical de la Universitat de Michigan, ha creat un mètode especial d'ensenyament de violí per T. S. F. Instal·lat al costat del micròfon, en una vasta sala on assisteix un cert nombre d'alumnes, dóna les seves lliçons col·lectives i formula les indicacions individuals que s'escauen. El doctor Maddy considera que les correccions que dóna al nombre d'alumnes presents poden servir igualment per a tots els que estudien l'instrument, car els defectes en què pugui incórrer cadascú seran els mateixos que s'observen en els alumnes que assisteixen a les aules del professor i que ell corregeix amb les seves indicacions, de tal manera que en escoltar-les qualsevol persona sabrà interpretar les que corresponen als seus propis errors. D'aquesta manera milers d'«alumnes invisibles» poden seguir els estudis de casa seva estant escoltant les lliçons per l'altaveu de llur aparell respectiu.

Una associació radiofònica local col·labora en aquest nou sistema d'ensenyament, aportant a l'efecte la part musical necessària, i per tenir una idea de l'interès que aquest sistema ha desvetllat cal reproduir només aquesta dada: prop de 5,000 alumnes radiofònics s'han inscrit al curs que dóna el professor Maddy i en el qual prenen part més de 50 ciutats i viles d'una àmplia zona dels Estats Units.

OTTO MAYER

Gran Teatre del Liceu
TEMPORADA D'HIVERN 1934-35
Empresa i Direcció artística
JOAN MESTRES CALVET
Inauguració: dijous, 22 novembre
BORIS GODUNOFF
pel cèlebre artista
ALEXANDER KIPNIS
QUEDA OBERT L'ABONAMENT

ORQUESTRA PAU CASALS
PALAU MUSICA CATALANA
Sisè concert de tardor, diumenge, 11 de novembre, a dos quarts de sis de la tarda, dirigit pel mestre]
JOAN LAMOTE DE GRIGNON
Debut del baríton D. SANCHEZ PARRA. "Simfonia pastoral", de Beethoven. "Comiat de Wotan", final de "La Walkiria", de Wagner, per a baríton i orquestra, i altres obres de Schumann i Falla
Despatx de localitats
Unió Musical Casa Werner, Pg. de Gràcia, 54

Història de la ràdio a Catalunya

II.—Ràdio Barcelona i Ràdio Catalana

El 25 de febrer de 1926 fou inaugurada per Ràdio Barcelona i l'Associació Nacional de Radiodifusió una emissora al Tibidabo, tocant a l'Hotel Florida. S'hi construïren dues torres portaantena que, en aquell temps, eren un prodigi de tècnica radiofònica. Els diversos aparells de l'emissora foren col·locats dins una petita casa edificada expressament, entre les dues torres portaantena. No cal dir que, llavors, les emissions de Ràdio Barcelona guanyaren extraordinàriament en potència.

L'emissora del Tibidabo

Mentre es feien els últims treballs d'instal·lació de la nova emissora de Ràdio Barcelona, començà a córrer la notícia que se n'estava instal·lant una altra, per compte d'una empresa estrangera. Al cap de pocs dies començà a funcionar una nova emissora que portava l'indicatiu d'EAJ-13 Ràdio Catalana.

Aquesta emissora era propietat d'un gran industrial alemany, fabricant de perles imitació. Fou instal·lada precisament en l'edifici on es fabricaven les esmentades perles imitació, al carrer de París.

La Direcció General de Comunicacions de Madrid permeté a Ràdio Catalana de funcionar simultàniament amb Ràdio Barcelona. Tenint en compte que llavors els aparells de vàlvules eren escassíssims i els aparells de galena molt nombrosos, els barcelonins galenistes es veieren obligats a escoltar mantes vegades concerts de música de cambra empeltats de melodies de jazz.

En aquell temps, Toresky començà a actuar de locutor a Ràdio Barcelona. Primerament ho féu al costat de del Caño i després continuà sol. Toresky venia d'efectuar unes *tournées* per Amèrica. Es dedicava a fer riure a la gent, especialment amb la ventriloquia. Les seves primeres actuacions a Ràdio Barcelona no és que fossin de qualitat, però eren de bon tros més acceptables que no pas les pobríssimes d'ara.

Al micròfon de Ràdio Catalana hi havia un tal Buchelli. Parlava sempre en castellà, i pretenia, a estones, ésser graciós, sense que ho aconseguís massa.

Els nostres lectors es poden imaginar la tivantor que hi havia entre les dues emissores. Algunes vegades des del micròfon i altres des de les revistes respectives, ambdues es satiritzaven.

En aquest estat de coses començaren a circular notícies que el govern de Madrid tenia intenció d'obrir un concurs per tal de crear una xarxa d'emissores nacionals.

A Madrid, preponderava molt Unión Radio, S. A. Aquesta emissora havia aconseguit què tres o quatre emissores madrilenyes (Radio Castilla i Radio Ibérica, entre altres) deixessin de funcionar. Anava absorbint les emissores de San Sebastián, Bilbao, Sevilla i Santiago, i volia també arribar a un acord amb una emissora barcelonina.

Ràdio Barcelona i Ràdio Catalana, pressentint que si no s'aliaven amb Unión Radio, corrien imminent perill de desaparèixer, tractaren de posar-s'hi d'acord.

En novembre de l'any 1926, Ràdio Barcelona arribà a un conveni amb Unión Radio Madrid. Ràdio Barcelona, des de llavors, ostenta el nom d'Unión Radio Barcelona.

Els directius de Ràdio Barcelona, que com vàrem dir en l'article anterior eren els mateixos que regien l'Associació Nacional de Radiodifusió, procuraren de totes maneres que encara que Ràdio Barcelona s'unís amb Unión Radio Madrid, l'Associació Nacional de Radiodifusió restés al marge, per tal de prevenir possibles esdeveniments.

Entre els antics directius de Ràdio Barcelona i les persones que envià Unión Radio, de Madrid, sorgiren moltes divergències. Tant és així, que l'Associació Nacional de Radiodifusió es separà d'Unión Radio Barcelona el dia 20 d'agost de 1929.

L'emissora Ràdio Catalana fou adquirida, també, per Unión Radio i fou portada fa poc a Madrid on, segons tenim entès, avui funciona en substitució de la que utilitzava Unión Radio.

El projecte que tenia el govern de crear una xarxa d'emissores d'Estat, no reeixí. Han estat set o vuit les vegades que els diferents governs han provat d'organitzar la radiodifusió espanyola, sense que mai hagin arribat a aconseguir-ho.

Des del 20 d'agost fins al 23 de desembre de 1929, en què començà el període de proves de la nova emissora EAJ-15, l'Associació Nacional de Radiodifusió, avui Ràdio Associació de Catalunya, disposà solament com a mitjà de comunicació amb els seus associats, d'un butlletí.

Fins el 15 d'abril de 1931, en què fou concedida la llibertat d'emissió a EAJ-15, i malgrat que llavors tots els aparells ja eren selectius, solament pogué funcionar durant hores intempestives, és a dir, en les que no emetia Unión Radio Barcelona, a causa de les dificultats amb què l'Associació Nacional de Radiodifusió topava pertot arreu i que pogué anar superant a còpia de grans esforços.

RAMON PEREZ-PUJOL

MIRADOR
Subscripció: 3'50 ptes. trimestre
Redacció i Administració:
Corts Catalanes, núm. 589
Telèfon 11430

La correspondència de Debussy

Fa unes quantes setmanes, moria la vídua de Claude Debussy. Temps abans, fa cosa d'un any, vàrem veure anunciada la venda de la correspondència del músic, en subhasta, a l'Hotel Drouot. La vídua del músic, Madame Emma Debussy, guardava no solament les cartes dirigides al seu marit, sinó també d'escrites per ell, com la correspondència amb P.-J. Toulet i amb Ernest Chausson. Aquesta darrera és una preciosa font d'informació sobre els sofriments de Debussy quan componia *Pelléas et Mélisande*.

Debussy havia escrit aquesta obra en 1895, però fins 1902 no fou representada. Maeterlinck li havia donat plena llibertat d'acció. «Quant a *Pelléas* — li escrivia —, no cal dir que us pertany del tot, i que el fareu representar quan i com voldreu.»

Un cop escrita l'obra, Debussy pensà en el violinista Eugène Ysaye com a col·laborador, però aquest refusà de muntar-la íntegrament bé que s'oferia a dar-ne trossos. El violinista escrivia al compositor: «Sembla probable que un teatre, tard o d'hora, obrirà el seu escenari a la teva obra. Només hi ha la temença que això passarà quan la teva manera s'haurà transformat. Les obres de joventut s'han de produir dintre l'edat, el temps, l'atmosfera en què neixen. Si no es veu la possibilitat de realitzar el somni en conjunt, potser és una equivocació refusar-ne realitzacions parcials.» I Ysaye remarcava que «el teatre de Wagner va començar pel concert».

Més tard, quan l'Opéra Comique acceptà *Pelléas*, Maeterlinck i Debussy es barallaren, però sembla que ni Maeterlinck, ni la seva dona, Georgette Leblanc, guardaren rancúnia al músic.

També figuraven en aquesta col·lecció lletres de Maeterlinck, de Gounod — que anomena Debussy *mon cher enfant* —, de Vincent d'Indy.

Hi havia aquella carta d'Henri de Régnier:

«No us veig mai, estimat Debussy, però he guardat un viu record d'aquelles tardes del carrer Grétry quan ens trobàvem a casa d'aquell estimat Pierre Louys, del qual he rebut una carta anir, datada a bord, i el segell egipci de la qual porta una esfinx, una piràmide.

»Us diré que m'ha encantat la *Cançó de Bilitis* que ha publicat *L'Image*, i que jo, que a penes em recordo sinó de la *Marsellesa* i del *Clar de lluna*, la canto força bé, una mica fals potser, però amb una admiració apassionada.»

Hi ha també aquella carta de Mallarmé, en sortir de la primera audició de *L'après-midi d'un faune*:

«...La meravella! La vostra il·lustració de *L'après-midi d'un faune*, que no presenta cap dissonància amb el meu text, sinó que va força més enllà, veritablement, en la nostàlgia i en la llum, amb finor, amb neguit, amb riquesa. Us estrenyo les mans admirativament, Debussy.»

Al seu temps, s'havia dit que Mallarmé no havia vist sense inquietud que el jove compositor desconegut s'apoderés del seu poema per a musicar-lo; aquestes ratlles del poeta hagueren d'ésser una felicitat per a Debussy.

Quan la vídua Debussy hagué de vendre's els manuscrits i les cartes del seu marit, ni l'Estat ni cap corporació oficial no en compraren cap: tot fou disputat entre col·leccionistes.

Entre les peces subhastades se'n trobaren que passaven per destruïdes per Debussy abans de morir, com els manuscrits de *La chute de la maison Usher* i les notes per a *Le diable dans le beffroi*.

Solament IMPERMEABLES i ABRICS DE CUIRO
FABRICA·BALMES 18
PACAREU I SERIÑA, S. EN C.

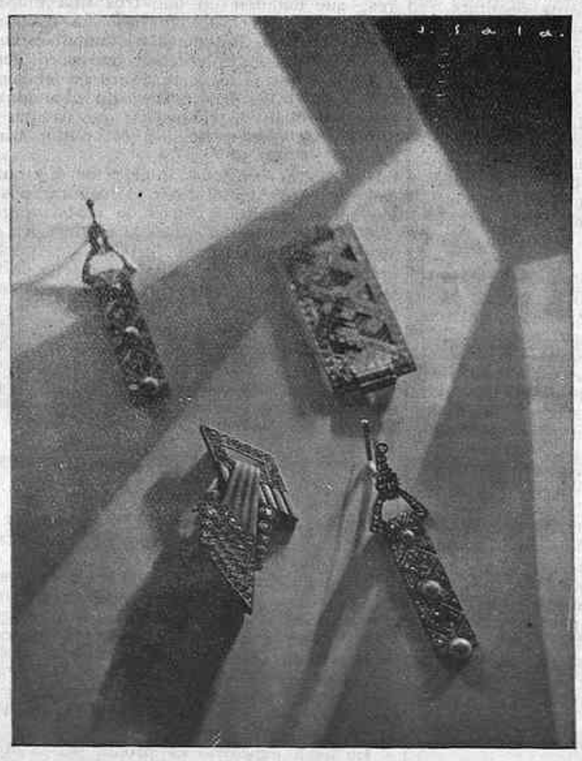
EN LES JOIES COMPTA LA RIQUESA... PERÒ COMPTA MÉS ENCARA EL BON GUST
J. ROCA
JOIER
PASSEIG DE GRACIA, 18

PLAQUES CANALETA GRANONDA URALITA
BARCELONA - PLAÇA D'ANTONI LOPEZ, 15 - TEL. 16556

IMPRESOS COSTA
Nou de la Rambla, 45
BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006